

Letűnt korok dogmakincse
Rideg nekem és idegen.
Az én hitem a Lélek írja
Mélyen, belül a szívemen.

A gyökerét még anyám adta,
Mint lüktető vén szívet,
Első, gagyogó imádságra
Ő tette össze kezemet.

Hitoktatott az életével,
S tudtam, az Isten: Szeretet...
Hiszen anyám is Tőle kapta
A rám árasztott meleget.

S mire a kezem elengedte,
Már párom volt a drága társ
Együtt kutattuk lelkesedve
Mi az Út, Élet, Hivatás.

Az örömhírre rátalálva
Ízleltük minden mondatát.
Egységes, tiszta, szent Egésként
Az életünket járta át.

Atya jósága, Lelke lángja,
A mindentadás szelleme,
Tártkarú Krisztus a kereszten:
A sorsközösség Istene.

Egy drága célért éltet adni
- Mások is tették ezeren -,
De harmadnapra feltámadni:
Csak ez a végső győzelem!

Ettől csorbul a Sátán kardja,
Bukik végsőt a gyűlölet.
Így válik úrrá a halálon
A győzhetetlen Szeretet!

Fényvivő, gazdag, büszke elmék
Rostálgathatják szabadon...
Bennem az Ige égi templom,
És egy tégláját sem adom!

Mert minden téglá egy ióta,
Mely támasztja az életem.
Hiszem: Hitem a Lélek írja
Mélyen, belül a szívemen.

Gyombolai Márton (1935 – 2015)
Az én hitem

XXII. évfolyam 3. szám 2015. március

A Koinónia régebbi számai elérhetők:
www.faragoferenc.webnode.hu

Bulányi György, Békemenet	2763
Gégényi István, Beer Miklós püspök	2765
Merza József, Levél egy katolikus íróhoz	2766
Heinrich Böll, Beszélgetés	2769
Könyvajánló	2770
Korponai Erzsébet, Renitens gondolatok...	2771
Riport – „kire hasonlít ez a gyerek?”	2773
Laik Eszter, Beszélgetés	2776
Hankiss Elemér (1928 – 2015)	2777
Farkas István, Láthatatlan kiállítás	2779
Heidl György, Uram,...	2780
Bulányi György, K.I.O. (részlet)	2783
Kovács Tádé, A gondolat, a...	2785
Héjj Tibor, Hozzászólás...	2788
Dryp, Miről mi jut az eszembe	2788
Faragó Ferenc, Tanyai szilánkok...	2789

«Az emberi elköteleződés folyóirata – családunkért, nemzetünkért, mindenkiért – Isten Országá megvalósulásáért.»

Elérhetőség: koinonia.tarsak@gmail.com

A régebbi számok elérhetők itt is:

<http://www.epa.oszk.hu/html/vgi/boritolapuj.phtml?id=02501>

**BULÁNYI GYÖRGY
BÉKEMENET**

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim, avagy kedves Testvéreim Jézusban!

Mindenekelőtt be kell mutatkoznom a kaposváriaknak. Bulányi György, piarista tanár vagyok, kezdeményezője a Bokor Közösségnek, amely 1945 tavaszán született meg Debrecenben. Ez a közösség nyitott minden jó szándékú ember iránt, aki nem akar embertársaival szemben olyasmit tenni, amit magának, szeretteinek nem kíván. Mondhatom még egyszerűbben

is: azokat az embereket várjuk, akik éppen hat és fél milliárd embertársukat kívánják szeretni. Mivel ennyi ember él a földön, ebben a közösségben elfér minden nemzet és minden vallási, akár felekezet nélküli, meggyőződés is. Egyetemes emberi társaság igyekszünk lenni. Ha görög szóval akarjuk kifejezni ezt: mi katolikusok vagyunk; nem feltétlenül görög, római vagy ó katolikusok, csak egyszerűen katolikusok. A szó egyetemes, mindenkit átölelni akaró értelmében; nem felekezeti jelentést hordoz.

Csak azért jött a Bokor Közösség most Kaposvárra, hogy békemenetben Taszárig menjen. A békemenet nyomatékot akar adni annak, amit már képviselőnk megírt Bush elnöknek: ne bombázza a szegényeket, se Afganisztánban, se másutt, hanem inkább enni adjon nekik. Azt is megírtuk az elnöknek, hogy megejtésükkel sokkal olcsóbban jönne ki, nem is csinálna újabb, hatalmas államadósságot Amerikának. Bombázás helyett engedje el a szegények, a harmadik világ minden adósságát. Ezzel még jót is tenne: teljesítené Isten akaratát. A bombázás nem jó dolog: mérhetetlen károkat okoz másoknak, és sokszorosan követi el maga is azt a kétségbe esett, reménytelen gaztettet, amelyet szeptember 11-én követtek el az akkori bombázók. S ami még több: kockáztatja ezzel a két esztendőre tervezett afganisztáni bombázás-esővel az emberiség esetleg utolsó háborúját is. Azért utolsót, mert utána talán már csak patkányok maradnak életben a Terra bolygón. A bombázottak, a másik oldalon is, leleményesek: saját postáink kézbesíti ki nekünk s az egész világnak akár a lépfenét, akár egyéb kórokozókat. Jézus megmondta: Csak a szelídek fogják örökölni a földet. A bombázók viszont elpusztíthatják az egész emberi kultúrát. Semmivé tehetik az evolúció sok millió évét. Állítsátok meg Arturo Uit meg Bush elnököt! Hogyan? Akármivel, csak fegyverrel ne! Például békemenettel - Kaposvártól Taszárig.

Milyen alapon szólunk bele a hatalmasok dolgába? Három okon. 1. Emberek vagyunk, akik felelőseknek valljuk magunkat azért, ami az emberekkel történik. 2. Tanítványai vagyunk Jézusnak, aki hüvelyébe dugatta a kardot Péterrel, s azt tanította, hogy ne álljunk ellen a gonosznak, hanem szeressük ellenségeinket is. 3. Tagjai vagyunk a Bokor közösségnek, amelyben inkább leültük Baracsán a három esztendőt, de nem tettünk katonai esküt embertársaink elpusztítására. Tagjai annak a Bokor Közösségnek, amely jól tudja, hogy a magyar társadalom a világ gazdagjai közé tartozik, s ezért kötelességünknek tartjuk már legalább 25 éve, hogy a harmadik világnak odaadjuk, amit jövedelmünkől megtakarítottunk; azt az összeget, amelyet a lelkiismeretünk már nem enged – magunkra, életszínvonalunk emelésére fordítani.

A mai szentmise evangéliumában Jézus felteszi a kérdést, hogy amikor eljön újra az Emberfia, vajon talál-e hitet a földön. Mi azt mondjuk: Persze, hogy talál, csak jöjjön Kaposvárra, s nézze meg békemenetünket

Taszárra. Mire Jézus meg ezt feleli: Jó, elmegyek, Kaposvárra, s megnézek titeket, de felteszek majd néhány kérdést, mert a hitbe ugyan belefér egy ilyen menetelés, de azért egy kicsit több az a hit, amelyet én keresek; több, mint vasárnap délben Kaposvárról Taszárra sétálni.

Amikor odahaza fontolgattuk, hogy jöjjünk-e Kaposvárra, felmerült a kérdés: Nem pótcelekvés-e, amit ezzel csinálunk? Mi az a pótcelekvés? Hát csak az, amit a másik tesz, s az a nem-pótcelekvés, amit mi magunk teszünk. Ha nem jössz Taszárra velünk, hanem otthon maradsz és regényt olvasol, akkor pótcelekszel - mondjuk mi. Ha elmész Taszárra, ahelyett hogy pl. a tél beállta előtt újrászigetelnéd nyílászáróidat, akkor pótcelekszel - mondja, aki otthon marad. Ennél komolyabb meghatározásra van szükségünk: akkor pótcelekszel, ha nem fűlik a fogunk ahhoz, amit meg kellene tennünk, s helyette valami egyéb, nekünk tetsző tennivalót keresünk magunknak.

Van ennek a taszári sétánknak egy nagy szépséghibája is. Bush elnöknek akarjuk megmagyarázni, hogy neki mit kell tennie. Jézus meg azt mondta, hogy az Isten Országáért rajtunk fordul. S ez a rajtunk elsődlegesen Jézus tanítványait jelenti; s ha tanítványai vagyunk, akkor mimagunkat. Busht csak akkor jelenti, ha ő is Jézus tanítványa. Biztosan nem az, mert gyilkolásra specializálja magát. Akárki joggal alappal mondhatja nekünk: ne strapáljátok magatokat! Nem is értelek titeket, hiszen nagyon jól tudjátok, hogy az a hadi gépezet, amelyet elindított, nem vesz tudomást a Bokor és a nem-Bokor jámbor s naiv szándékáról. Az Isten Országáért nem a fegyvergyárosokon s rendelőiken fordul. Ezek az ördög atyától valók Jézus szavai szerint. Nos, itt a pótcelekvésünk! Tudván tudjuk, hogy egész sétánk sikere valószínűleg közelíti a zéró határ értékét. De úgy érezzük, mégis meg kell tennünk. Hangot kell adni az embernek, aki érti Isten szándékait. Nem lehet némának maradni, mikor ekkora a tét: a teljes pusztulás lehetősége. Különös gubók szülhetnek pillét - mondja Babits Mihály.

Egy esetben nem pótcelekvés ez a séta. Ha nem a Bush megtérésében van a reményünk, hanem abban, hogy függetlenül attól, hogy ő mit tesz, és függetlenül a sétánktól, mi megtehetjük-e azt, amit megtehetünk. Mit tehetünk? Mit kell megteennünk?

A szeptember 11-iki bombázás – tiltakozás a neoliberais, piacgazdaságos, tőkés termelési rend ellen. Ez ellen mi, Taszár felé sétálók, összesen semmit sem tehetünk. Ez a termelési rend majd kinyírja saját magát. Ma az összes termelt javak 84%-a az emberiség leggazdagabb 20 százalékáé. Holnapra még nagyobb lesz a részesedésük, s a 80% szegényé még kisebb. Nem lesz, aki megvásárolja termékeiket, kénytelenek lesznek megint a tenger fenekére süllyeszteni azokat. Ezt a termelési rendet az tartja életben, hogy mindannyian gazdagabbak akarunk lenni, s mindannyian reménykedünk, hogy nekünk sikerül majd a legfelső 10

vagy 20%-ba jutunk.

A Taszárra sétálóknak séta közben fel kell tenniök a maguk számára a kérdést: Gazdagabb akarsz-e lenni, mint a melletted sétáló? Vagy megértetted a jézusi példabeszédet, amelyben a gazda mindenkinek egy dénár fizetséget ad. Hajlandó vagy-e ezt az új elosztási rendet még ma megvalósítani? Beéred-e az egy dénárral? Azzal, hogy nem akarsz-e többet birtokolni, mint a melletted sétáló testvéred. Vagy te a gyerekeidnek mindent meg akarsz adni, ahogyan a melletted sétáló testvéred is a maga gyermekeinek?

Látjuk-e világosan, hogy a szeptember 11-i bombázások, az Afganisztánban vagy akárhol ledobott bombák inspirálója, motorja, hajtó ereje az, hogy gazdagabbak akarunk lenni, mint embertársaink; s vagyunkat, a többet birtoklást természetesen meg kell védeni. A mindenkinek jutó dénárt nem kell bombázásokkal védeni. A bombák csak következményei a többet birtokolni akarásnak. Azt akarják megvédeni. Ha többet akarsz birtokolni, mint embertársad, sétálhatsz Taszárra, de sétád ellenére is a bombázókra szavazol. Azok a te vágyaidat védik embertársaid ellen. Ha többet akarsz embertársadnál birtokolni, bizony pótcselekvés ez a séta. Ne legyen az! Legyen kezdete egy új elosztási rendnek, amelynek alapjait a lelkünkben még a mai napon elhatározhatjuk. Isten segítsen meg az elhatározásunkban! Hogyha Jézus visszajön, találjon hitet a földön! Amen.

2001

Beer Miklós
római katolikus püspök
Váci Egyházmegye

GÉGÉNY ISTVÁN

BEER MIKLÓS PÜSPÖK: ELGETTÓSODOTT AZ EGYHÁZ, MEGBORULT AZ EGYENSÚLY...

– Legutóbbi karácsonyi beszédét országos szinten meghatározó elektronikus médiumok is átvették, és pedig pozitív köntösben elemezték, még a „mi Ferenc pápánk” megjelölést is megkapta. Hogyan fogadta a hirtelen jött népszerűséget, és minek tudja be a tömegmédiá érdeklődését?

– Szerintem kicsit korábban kezdődött ez a történet, hiszen már a tavaly szeptemberi, cigányságról szóló körlevelemmel is foglalkoztak különféle médiumok. Ferenc pápa rendszeresen hangsúlyozza, hogy olyan

nyelven kell beszélnünk, amit megértenek azok, akikhez szólni akarunk. A hitünkbeli táplálkozó magatartásnak ott kell megnyilvánulnia, ahol élünk. Nagy kísértést jelent a papság számára, hogy az egyházi zsargont használjuk, anélkül, hogy reflektálnánk rá, vajon értik-e az emberek, amit mondunk. Jézus példabeszédei adhatnak mintát számunkra, hiszen az ő történetei, gondolatai a mindennapi élményekből táplálkoznak. Ferenc pápa ugyancsak képszerűen beszél – azt, hogy „legyetek bárányszagúak”, nagyon könnyű megérteni. Úgy gondolom, a média érdeklődését az indokolja, hogy talán sikerült nekem is olyan nyelven megfogalmaznom a gondolataimat, amit mások megértenek. Ezzel együtt jót derültem az egyik ilyen cikk alatti hozzászóláson, amely szerint „jó, jó, de voltak a püspöknek vallásos kiszólásai is”.

– *Jelen beszélgetésünk fő apropója szintén egy korábbi üzenetének részlete, amely mostanában kezdett elterjedni a közösségi médiában. Szó szerint idézem: „Óvatosan mondom, az önszórakoztató gettóegyházból ki kell lépniünk a missziós egyház örömteli, Szent Ferenc-i távlatába.” Súlyos szavak ezek, főleg egy katolikus főpásztortól. Kifejtené, mit ért „önszórakoztató gettóegyház” alatt, és mi az a távlat, amerre el kellene indulni?*

– Régóta foglalkoztat ez a téma. Arra akartam utalni abban az interjúban is, amiből ez a részlet ki lett általam ismeretlen személyek által emelve, hogy ideje lenne önmagunkba tekinteni. Amikor önszórakoztatásról, gettósodásról beszélek, elsősorban a sajtónkra gondolok. Sokkal több figyelmet kellene fordítanunk a meglévő, közt szolgáló televíziókra, napilapokra, a létező médiumokra. Gyakran hívnak televíziós műsorokba, most hirtelen a Család-barát jut eszembe, ahol többször is jártam, vagy a Duna Televízió Püspökkenyér adásait említeném, de ugyanígy például a Kossuth Rádiót is értékes terepnek találok. Miközben megannyi orgánium létezik, felmerül a kérdés: tényleg szükség van külön katolikus rádiókra – több is van belőlük az országban –, arra a rengeteg írott katolikus sajtótermékre? Miért kell minden egyházmegyének saját lapot készítenie? Kik olvassák ezeket, kikhez jutunk el? Igyekszem óvatosan fogalmazni, nem akarok senkit megbántani, de gyakran úgy látom, kritika, és pedig önkritika nélkül rendezünk körmeneteket, szórjuk a virágot, s ezzel mintegy magunkat szórakoztatjuk, azzal áztatva megint csak önmagunkat, hogy evangelizálunk. Nem az a baj, hogy ezek a rendezvények léteznek, hanem az, ha itt megállunk, ezzel letudjuk a misszionálást. Felmerült-e bárkiben, vajon van-e értelme annyit harangozni? Ki az, aki ma azért indul el a templomba, mert a harang odahívja? Tudom, mert eljutnak ilyen jelzések hozzám, hogy némelyeket zavar a túl sok harangzúgás, amivel megint nem az a baj, hogy van, hanem hogy aligha éri el a célját, helyette pedig nem nagyon teszünk mást. Jelen

kell lennünk a társadalomban – ez az a távlat, amelynek nemigen látom a megvalósulását.

– *Ha már említette a cigányság témáját, ez ma az egyik legégetőbb társadalmi probléma hazánkban. A „cigánykérdést” jól ismerjük, de mi lehet a helyes felelet, a megoldás ebben az ügyben?*

– Megint a sajtót említeném. Miért nem mutatjuk be az igenis létező, már ma is működő jó példákat? Tanodák, családi napközik, szociális szövetkezetek – csodálatos, fantasztikus munkát végez az egyház ezen a területen, hosszan tudnám sorolni papjaink, szerzeteseink áldozatos munkájának gyümölcseit. Nem igaz, hogy nem lehet segíteni a cigányokon: képesek tanulni, dolgozni, csak ehhez személyes kapcsolatokra van szükség, és sokat kell tenni értük. Más nem fogja megoldani helyettünk a problémát, az pedig főleg nem visz előre, ha egyszerűen csak haragszunk a cigányokra. Sok energiára van szükség e téren, amit máshonnan lehetne, kellene felszabadítani. Összességében azt gondolom, hogy egészen új szemléletre van szüksége az egyháznak. Bármerre nézünk, kiáltó ellentéteket látunk szerte a világban. Mennyi nyomorult ember él körülöttünk, míg mi szépen felöltözve elmegyünk a templomba, majd hazatérünk – fájó ezt látni! Mintha elvesztette volna az egyensúlyát az egyház. XVI. Benedek pápa a „Deus caritas est” enciklika 25. pontjában úgy fogalmaz, hogy az Egyháznak hármasság életmegnyilvánulása van: a Szentírásra épülő tanítás, a liturgia (Eucharisztia, imádság) és a diakónia, vagyis a szolgálat. Utóbbi területre hívnám fel a figyelmet, ahol nagyon sok lenne még a tennivalónk. Ideje volna visszanyerni az egyensúlyunkat, s akkor nem kéne olyanokat hallgatnom az ismerőseimtől, hogy „egyházunkat a műemlék templomaink fojtják meg.” Hatalmas feladataink vannak: oktatás, nevelés, családok és nehéz sorsúak felkarolása. Ezekre sokkal több energiát kell fordítania az egyháznak, és képesek is lennének rá. Ehhez, ismétlem, egyetlen út vezet, ez pedig az önkritika: őszintén megvizsgálni, hogy Jézus Krisztus mit szán az Egyház feladatául. Vajon tényleg a Föld sója vagyunk-e?

*****

MERZA JÓZSEF

LEVÉL EGY KATOLIKUS ÍRÓHOZ

Tisztelt Böll úr! Egy percig se nyugtalanítsa írásom címe: a katolikus író megjelölés nem irodalomelméleti fogalmat takar. Azt akarom csak kifejezni vele, hogy egy katolikus emberhez fordulok, mivel magam is katolikus vagyok és íróhoz intézem szavaimat, bár nem tartozom e foglalkozás művelői közé. Meglehetősen kényelmetlenül is érzem magam, mivel attól félek, hogy az Ön értő

szeme előtt gyenge kis fogalmazványnak fog mutatkozni sok szorongással, el-elakadással készített művem.

Tudja, Böll úr, már a nyáron megfordult a fejemben, hogy Ön elé tárom zaklatott lelkivilágomat. Az indíték jelentéktelen kis dolog volt, dehát, édes Istenem, az ember életének alakulásában oly sok jelentéktelenség vált ki meglepő eredményeket. Hónapok telhetnek el úgy, hogy mindennap 11.25-kor felkelek asztalomtól, találkozom kollégámmal, együtt elmegyünk az ebédlőbe. Ő felakasztja kabátját az ötödik fogásra, én a másodikra, s leülünk egy asztalhoz, ahová már korábban megérkezett egy harmadik kolléga. Az idő jótékony megszokottságában törvénné, renddé emelkednek a mindennapok semmiségei, már egy apró változtatás is különös erőt, rugalmasságot igényel. Ugyanígy, a jelentéktelen változások ránk gyakorolt hatása is meghökkentő lehet, ha olyan pillanatban ér minket, amikor nagyon érzékenyé válunk a körülmények alakulására. Természetesen, nem a munkaidővel, vagy a közétkeztetéssel függött össze az az apróság, amelyet megemlíteni szeretnék. Arról volt szó csupán, hogy egyházunk első embere azt kérte, hogy katonazenekar kísérelje a szent Jobbot az augusztus 20-i körmenetben.

Szinte említésre sem méltó hír, ezért elég volt egyszer bemondani a rádióban illetve a TV-ben. Az újságok nem közölték, utólag is csak egy helyen talákoztam e ténnyel. Részleteket nem tudtam meg, de derék katonazenészeink bizonyára egészen kiválóan végezheték munkájukat, öregbítve hírnevüket és kellően fokozva az önálló énekléstől eléggé elszokott tömeg hangerejét. Valóban megnyugtató ez. Elég sokáig vártunk erre a megnyugtatóra. Hosszú éveken át a karhatalom inkább megfigyelte és kordában tartotta, mintsem támogatta az egyházi körmeneteket. Volt abban egy kis civil kurázsizs, hogy az ember végigment az évek során egyre rövidülő útszakaszon, s megpróbált bekapcsolódni az itt-ott feltörő énekbe. Jól szervezett éneklés talán gyanús is lett volna a féltékenységet elváró megfigyelők számára. Mostanra azonban minden megváltozott.

Heinrich Böll (1917-1985)

Jótékonyan és masszívan egyesülhetett az erő embereinek zenéje a szelíd bárányok dalával. Ez hiányzott eddig. Most újból megvan. Hit és erő biztosságot sugárzó harmóniája.

Nem tudom, Böll úr, mennyire van tisztában a

magyarok lelkivilágával. Azt valószínűleg tudja, hogy az említett körmenetben államalapító szent királyunk épségben megmaradt ezeréves jobbát hordozzuk körül. Szent ez az ereklye, mert szent volt, akihez tartozott. Olyan szent, aki Gellért püspöktől megtanult imádkozni, a kor legkiválóbb katonáitól pedig fegyvert forgatni. Olyan szent, aki Mária kezébe tudta tenni országát és koronáját, a felmerülő gyakorlati kérdésekben viszont biztonsággal alkalmazta a felnégyelés vagy megvakítás eszközét. Neki köszönhetjük, hogy ezelőtt ezer évvel beléphettünk az akkori „Európa-ház”-ba és meg is maradtunk benne, bár nem egyszer volt válságos a helyzetünk. Művét és gondolatait a szenteknek kijáró tisztelettel szemlélve büszkén, nehéz időkben pedig búsan-fájdalmasan énekeltünk hozzá. Nem arra az ellentétre figyeltünk, amely az imára kulcsolt máskor pedig a karddal lesújtó kézben rejlik, hanem lelkesedve avattuk szentté az „Öklöt”, amely az ezeréves romlással dacolva hirdeti a kard Jézus nevében történő kirántásának múltbeli és jövőbeli lehetőségét. Ne higgye tehát, hogy soraimmal az egyházi hierarchia, vagy annak éppen azon tagja ellen akarnék kirohanást intézni, aki a katonazenekart kérte a szent öklöt kísérő hívek megsegítésére. Ez a szemlélet alapvetően meggyökerezett népünkben, szinte senkisé tudja kivonni magát a hatása alól. Nem, amire akkor odafigyeltem, az a meghaladottnak gondolt múlt újjáéledése volt.

Szorongó nép vagyunk, kedves öreg barátom. A történelem lökéshullámainak hatására besodródunk Európába, éppen ide, a gyönyörű Kárpát-medencébe. Újból és újból bizonyítanunk kell önmagunk és a szomszédos népek számára, hogy helyünk van e földrész közepén, hogy nem idegenek és jöttek, hanem jogos örökösei vagyunk az apáink által megszerzett létternek. Ezért az örökös önreflexió versben, prózában és dalban, az azonosság és a nemzeti jegyek örökös keresése és felmutatása. A hozzánk látogató idegent el kell vinnünk szent koronánk elé, hogy lássa a keresztény hitbe és a középkori keresztény erőszakszervezetbe történt egyidejű befogadottságunk korona-tanúját. Szorongó emberek vagyunk. Amikor a Szűznek odaajánlott jelvényt nézzük, észrevétlenül öklöbe szorul a mi kezünk is. El kellene jönnie, Böll úr, egy demokratikus tömeggyűlésre, vagy egy hazafias utcai demonstrációra, hogy lássa, miként melegíti az ember szívet a feltűzött országcímer, amelyben együtt van kereszt és korona és az egyszerű néphit által mégis csak az országunk területi kifejezésének tartott sávok és dombok. Ezek a jelképek az átlagember számára nem tisztán heraldikai alkotások. A hazafias lelkesedés kevésbé tiszta pillanataiban félelmes sejtésekre adnak okot.

A szorongás rossz tanácsadó. Harminckét éve olvasom a román kommunista párt magyar nyelvű lapját. Ez alatt az idő alatt tanúja lettem annak, milyen tragikus útra visz egy önigazolásába csavarodott népet egy második szorongás: a történelemtől ajándékba kapott kincs

féltékeny őrzése. Minden birtoklás szorongással jár együtt, s az aggodalom görcseit ideológiákkal, mítoszokkal kell csillapítani. Szükség van Burebistára, a 2030 év előtti dák fejedelemre, szükség van Csaba királyfi égi seregére, a földi koronát elfogadó Máriára és – biztonsági okokból – a romolhatatlan szent öklöre. Ámde a mítoszok emberi termékek, bennük van a tévedés és az elmúlás csírája, ezzel együtt a válságos helyzeteket megoldani kívánó agresszió eleme is. A mítosz félrevezet, mert az életet, a fennmaradást nem-valóságos elemhez köti: volt-nemvolt személyhez, egyszeri történéshez, elképzelt álomhoz. Kell ezt Önnek magyarázni?

Nekünk még más bajunk is van. Egy évezrede, de már előtte is, uralkodó nép voltunk, vagy annak tekintettük magunkat. Küldetésünket igazolni tudtuk nomád vagy keresztény mondavilágunkkal, de ez a támasz nem bizonyult elég erősnek akkor, amikor idegen népek uralma alá kerültünk. Más hit kell ahhoz, hogy az ember buta proliá legyen. Más motiváció, hivatás kell ahhoz, hogy ez a buta proli még gyereket is nemzzen és ezzel rátaláljon a megmaradás egyetlen lehetséges útjára. Én láttam, hogy a francia nemesség – mert ma is van ilyen – mennyire elvállalta a második világháború után a nemzet reprodukálásának feladatát. Ugyanezt tették a lengyelek is. Az önök gondjairól Ön is írt a „Haus ohne Hüter”-ben. Mi úgy próbáltunk nagyok lenni, vagy más népekkel versenyben maradni, hogy lemondunk a gyermekekről. Ezzel lemondunk az életről. Lettünk nemcsak szorongó, hanem terméketlen nemzet. Szorongásunkkal és terméketlenségünkkel együtt körbe vesszük a múltunkat és hazafiasan valljuk, hogy jó volt a kereszt és a kard szent szövetsége, csak az volt a baj, hogy kardot hordozó kezünkbe negyven évig nem vettünk keresztet.

Való igaz, nem megalapozott az olyan államelmélet, amely nem ismeri fel a keresztben rejlt hatalmas támaszt. Nem elég józan az az egyházi gondolkodás, amely nem fogadja el az államhatalom biztonságos, óvó védelmét. Látni kell, hogy ezeréves történelmünkben mi mindent tett egymásért ez a két intézmény. Mivel pedig lehet, hogy az elmúlt barátságtalan évtizedek elhomályosították látásunkat, vezető államférfiak hívták meg összel az egyházak képviselőit a Hadtörténeti Múzeumba. Ott megtekinthették azokat az eseményeket vagy dokumentumokat, amelyek tanúsítják a keresztény öklö országvédő szerepét. El tudna menni Ön egy ilyen látogatásra? Ha igen, milyen érzelmekkel? Nem kellene ehelyett inkább ökumenikus istentiszteletet tartani azért, hogy ez az erőszakszövetség soha meg ne ismétlődjék?

Szeretnék oly éles hangon beszélni, mint Ön tette Walraffhoz írt levelében. Azt hiszem, Walraff meg is értette az Ön gondolatait, tanú rá az elmúlt húsz év, amelynek során ő is a kisémmizettek mellé állt. Mondom, szeretnék én is vitriolosan írni vagy vulkánként fortyogni, amikor a primás és a honvédelmi

miniszter megértő tárgyalásairól olvasok. Nem kellemes finomlelkű papnövendékként durva kaszányákban élni, csúnya, szemérmetlen beszédet hallani. Kivételezni kell hát e lelki emberekkel, meg kell találni azt a helyet-módot, ahol és ahogyan depresszió nélkül túlélhetik a kényelmetlen hónapokat. Még abban a kedvezményben is részesülhetnek talán, hogy a breviárium finom lapjaihoz szokott ujjakkal nem kell meghúzni a fegyver haláltosztó billentyűjét. Elég, ha annyit tesznek, hogy jelenlétükkel, el nem húzódásukkal igazolják a többiek, a nem-finnyások, a munka boldogabbik végét megfogni nem restellők, az önmagukat megkülönböztetni nem akarók erkölcsi igazságát.

Ezért háborognak azok, akik keresztények is meg harcosok is akarnak lenni. Ki ne lenne az, ebben a demokratikusan kibontakozó országban, ahol Csipkerózsza-álomból ébrednek újjá a régi szép szavak: Isten – haza – család anélkül, hogy bármiféle tisztázást végeztünk volna e fogalmak összefüggése tekintetében. Ahol az egyház vezetői a régi tudatlansággal vezetik a híveket, nem vizsgálják felül korábbi elméleteiket, nyilatkozataikat. Háborognak az önmagukat megkülönböztetni akarók magatartásán, mert nem szeretik, ha valaki élesre állítja a képet. Ma reggel megvettem egy katolikus újság friss számát és elolvastam egy ilyen harcos cikket. Szerettem volna kiabálni a fájdalomtól, de beláttam: írója többet olvasta a katolikus teológiát, mint a szelídek evangéliumát. Ezért nem ő a felelős. Azok a felelősök, akik papságuk kiváltságában különböztették meg magukat a világtól, s a kiváltságuk megőrzésére elhagytak – nem is egy „jodot” – hanem még többet a törvényből.

Az ember nézze meg, kire kiabál. Megtévesztett emberekre kár kiabálni. Életemben én is türelmetlenebb voltam a kelleténél, idő kell, amíg az embernek megjön az esze. De meg kell mondanom Önnek, hogy megráz az indulat, amikor olyan következtetéseket és érveléseket olvasok, amelyeknek a vége rossz idők esetén a halál. Ma, amikor idegeimben érzem a feszültséget rokonaim, barátaim életéért, akiket egy másik mítosz nevében fenyeget halál – legyen az a másik mítosz esetleg könnyen leleplezhető is, érzem a kísértést az erőszakos és igazságtalanságra hajlamos hangra. Feszült vagyok, mert élesen látom a puskákra tűzött kések villogását az aradi kiképzőtéren, ott, ahol Pécska felől bejön az út. Látom a rosszruhájú, de könyörtelenségre kiképzett harcosok sötéten mozgó tömbjét a csillámlások alatt és tudom, hogy nem céltalanul folynak a gyakorlatok, tudom, hogy szűkség esetén piros vér töri meg a fényes kések csillogását.

„Ha zsidó vér fröccsen a késre” – idézte Ön nem egyszer az ismert induló szavait. Nos, eddig már én is eljutottam. Tudom, hogy mindenki fekete gyilkos Isten előtt, akinek késére zsidó, pogány, cigány, magyar, román, azerbajdzsán, örmény vagy panamai vér fröccsen. Fekete gyilkos minden állam- és nemzetelmélet, ideológia vagy vallás, amely öl vagy

megengedi az ölést. Szorongva és remegve – ez az én szorongásom és remegésem – figyelem a megújuló Európát: megértette-e már az építő szelídség szavát, ha már a mi szegény népünk és evangéliumtalan egyházunk nem is tette még magáévá a jóhír központi üzenetét, az izajási álmot? Legalább itt-ott földrészünkön feltör-e a gondolat, életünk egyetlen biztosítéka?

Drága Heinrich bátyám! Hamarosan karácsonyfa alá állunk. Európában talán most, s nem korábban, befejeződik a háború. Az ágakon elkezdenek majd kalapálni az üvegtörpék és az angyal halkán, de érthetően azt fogja sutogni: béke. Elváltuk a szögesdrótokat, ledöntöttük a falat. Elég volt a hazugságból, a hazugság atyjának gyilkosságából. Emberbarátságról, emberi kapcsolatokról álmodunk, amelyeket széttépett a hazugság. Átjárható, jelképes határokról álmodunk, amelyek nem választanak szét barátokat, családokat. Arról álmodunk, hogy nem lesz többé olyan elmélet, amely igazolja az emberölést.

Azt hiszem, Európában most ér véget a második világháború. Az utca emberei most próbálják jóvátenni, kiigazítani azt, amit az erő és a józan ész ostoba, mert soha nem tanuló politikusai összetakoltak. Annyi korábbi és kimerítő küzdelem után most kell újból bevetnünk magunkat, hogy az új világ épületéből kifüstöljük az erőszak, az emberellenesség csíráit. Most kell szembeállnunk az embertelen államelméletekkel, az embert eszköznek néző mai kizsákmányolással, az intézményekben, varázsszavakban gondolkodó egyházzal. A tábori lelkészetért lelkesedő preláthusokkal, a magyar katona zsebébe is illő, strapabíró evangélium gyártóival, a harcosok nyakába praktikus illő Jézus-Szíve-érmét készítőikkel, a skapuláris vállkendőt még a hadseregben is hordó jámbor teológus hallgatókkal. Furcsa dolog ez: negyven évvel valaminek a befejezése után indul csak az új korszak órája. Furcsa. De valóság.

Fáradtan dülök hátra. Igen, eltelt az életem, pedig most jön az alkotás kora. Barát és ellenfél többször is elmondta, hogy valójában elégedett is lehetnék, látva annak igazolódását, amiben hittem. Mégsem vagyok nyugodt. Nem gondolkodhatom felületesen, vastagbetűs újságcímekben. Tudnom kell a cifra gazdagodás jegyében elvert 3 milliárd schillingről, tudnom kell, hogy az itthon is kevés ápolónóink nyugatra mennek majd dolgozni, vendégmunkásokat vár a Szövetségi Köztársaság, mindennél értékesebb szürke állományunkat elszívja a gazdag Újvilág. Tudom, hogy komoran merednek maguk elé a megváltozni nem akaró párteberek és feltámadnak a gyilkosságra hajlandóságot büszkén vállaló Marosánok. Tartalmat kell adni az új lehetőségeknek, a kemény nem-ek után határozott igen-eket kell mondani. A külvilágban még semmit sem építettünk, ami új. A mi dolgunk nem szerzetesrendek és egyházi iskolák létrehozása, mert szerzetesrendekkel és egyházzal nevelt katonákkal, kereszténynek mondott országok még a jövőben is pusztíthatják egymást. Mire jó a polgári szolgálat, ha

nem kell a tömegeknek, ha csak arra jó, hogy néhány finomlelkű alak megmentse a bőrét a rácsoktól? Aki megtanít valakit valamire, jót tesz. Aki irgalmasságot gyakorol egy másik emberrel, még nagyobb jót tesz. Aki azonban teszi és hirdeti az irgalmasságot és leleplez minden mást, ami nem irgalmasság, az a legnagyobb jót adja a világnak. Lelkiismereté, tehát a Lelket ismerővé kell válni, valahogy úgy, mint az orosz-zsidó Szaharov volt a maga nemében. Ő szembe tudott szállni az igazságért egy majdnem 300 milliós ország kiabáló, zúgó parlamentjével. Emberi példát mondtam, nem mitológiai, csak hogy lássuk: a példa követhető.

Kedves Böll úr! Ma van az év leghosszabb éjszakája. Ballagtam haza a munkából. A Nemzeti Múzeum előtt álló nagy karácsonyfán színes fények égtek. Mindez egészen giccsesnek látszott. Ha Milla néni arra utazik, talán azt mondta volna, ó, be kedves. A fa alatt azonban közönséges fehér gyertyák lobogtak, rendetlenül, összevissza lecsorogva. Akikért e gyertyák égtek, azok vagy meghaltak, vagy életveszélyben éltek. Egy zsarnoki világ elpusztított, fenyegetett emberei. Elszorult ma este mindenki szíve. Karácsony és Halottak napja különös keveredésében éltünk. Azt kérdeztük magunkban, hogy Jézus születése magával hozta-e az emberek ujjászületését, vagy ez a Születés semmit sem tudott tenni azért, hogy a világnak ne legyenek újból és újból, egyre nagyobb méretű holocaustjai. Megremegtünk, mert azok a villogó szuronyok valóban vérben fürödtek és mi megértettük és átértettük az áldozatok érzelmeit. Futott a villamos és én felnéztem az ablakokra, kerestem az emlékezés elszórt jeleit. Feleségem karos gyertyatartókat állított az ablakokba és gondolataim a Mária-szobor – Ibolya unokatestvérem mutatta meg – a Bega-csatorna, a Lloyd-sor, az egykori Kossuth tér s a Tigrului körül bolyongtak. Igen, az út Lugos felé a Padurea Verde mellett ment el, most ott találták meg Ernő, református presbiter holttestét. Volt Ön Temesváron, Böll úr, mielőtt a szentesi kórházba került volna? Persze, számár vagyok, nincs semmi baj, hiszen Ön, onnan felülről, jól lát minket. Látja őket és látja a pesti utcákon lobogó gyertyákat is. Igen. Hunyorognak a gyertyák a pesti utcán, óvó kezek lobbantják védve. Mondja, Böll úr, hogy látják önök ott fenn? Lesz-e valaha a Gonoszszágnak vége?

1989 Karácsonyán tisztelettel köszönti Öntől sokat tanult híve.

*****

HEINRICH BÖLL:

BESZÉLGETÉS A TENGERPARTON

A tengerparton szegényesen öltözött ember fekszik egy halászbárkában és szunyókál. Mellette áll egy elegánsan öltözött turista, és éppen színes filmet fűz a fényképezőgépebe, hogy megörökítse az idilli képet, a

kék eget, a békésen tarajozó, fehér hullámokkal barázdált zöld tengert, a fekete bárkát, a halász piros sapkáját. Katt! Még egy kattánás, és - mivel az Isten a hármasságot szereti - biztonság kedvéért harmadszor is: katt! Az idegen, csattanó zajra a halász felriad, feltápáskodik, álmosan cigarettát keres, az udvarias jóindulattal eltelt turista azonban megelőzi, és maga nyújt feléje egy csomag cigarettát. Szemlátomást beszélgetésbe akar elegyedni vele.

- Ma gazdag fogás várja, ugye?

A halász a fejét rázza.

- De azt hallottam, hogy ilyen időben jó a kapás!

A halász bólint.

- No, és nem fut ki a tengerre?

A halász a fejét csóválja. A turista levertnek látszik.

- Talán rosszul érzi magát?

A halász a taglejtések nyelvéről végül áttér a normális beszédre.

- Nagyszerűen érzem magam - mondja. - Soha életemben nem éreztem magam ilyen jól.

Feláll és kinyújtózik, mintha atlétaszerű testalkatáról szeretne bizonyosságot tenni.

- Egyszerűen fantasztikusan jól érzem magam!

A turista arca egyre szomorúbb lesz, és már nem tudja elfojtani kérdését, amely úgyszólván a szívéből fakad:

- De akkor miért nem megy ki a tengerre?

- Mert ma reggel már kint jártam.

- És jó fogás volt?

- Olyan jó, hogy most már nincs miért még egyszer kimennem. Négy homárt, két tucat makrélát fogtam... - A halász végre, teljesen felébred, beszédesebb lesz és megnyugtatólag veregeti a turista vállát, akinek gondterhelt arckifejezését az alaptalan, de megható bánat jelének tartja.

- Még holnapra és holnaputánra is futja - jelenti ki, hogy végképp levegye a terhet az idegen válláról. - Nem akar rágyújtani az én cigarettámra?

- Köszönöm.

A cigaretta a szájban, megint katt! A turista fejét csóválva letelepszik a csónak szélére, fényképezőgépét maga mellé teszi - most szüksége van arra, hogy mindkét keze szabad legyen, mert kellő nyomatékot akar adni beszédének.

- Nem szeretnék beavatkozni személyes ügyeibe - kezdi -, csak hát képzelje el, hogy ma másodszor, harmadszor, sőt talán negyedszer is kifut a tengerre, és akkor három, négy, öt, sőt talán tíz tucat makrélát fogna... Képzelje csak el!

A halász bólint.

- És nemcsak ma, hanem holnap, holnapután is - folytatja a turista -, egyszerűen mindennap, ha szerencsés napnak bizonyul, kétszer, háromszor, sőt talán négyszer is kifutna a tengerre... el tudja képzelni, hogy akkor mi lesz?

A halász a fejét rázza.

- Legfeljebb egy év múlva motort vásárolhat, két év

múlva újabb bárkája lesz, három-négy év múlva pedig bizonyára vásárolhat két csónakot, és azzal aztán még többet fogna - egy szép napon pedig két motorhajója lenne, és... - a lelkesedéstől egy pillanatra elakad a turista hangja - kis hűtőházat épít, esetleg füstölőt is, aztán meg konzervgyárat, saját helikopterre tesz szert, hogy a levegőből figyelhesse a halvonulást és rádióan utasíthassa a motorhajóit. Aztán engedélyt szerez, halvendéglőt nyit, és saját maga közvetítő nélkül exportálná a homárjait egyenesen Párizsba... és akkor...

A lelkesedéstől megint elszorul a turista lélegzete: a fejét rázza, szinte megfedezik szabadságának örömeiről, lelke mélyén szomorkodik, és úgy nézi a békésen gördülő hullámokat, melyek között a ki nem fogott hal bukfeneczik.

- Akkor... - mondja, de az izgalom még mindig megbénítja.

A halász megveregeti a vállát, mint ahogy a gyermekét szokás, akinek a torkán akadt valami.

- Akkor mi lesz? - kérdezi halkán.

- Akkor - mondja halk elragadtatással az idegen -, akkor leülhet ide a partra, szunyókálni a verőfényben, és nézheti ezt a gyönyörű tengert.

- De én most is ezt teszem! - válaszol a halász. - Nyugodtan üldögélek a parton és bóbiskolok. Csak a maga kattogása zavart meg...

A turista töprengve távozik a parttól. A munkára gondol, amelyet mindig eszköznek tartott ahhoz, hogy egy szép napon megszerzi magának azt a lehetőséget, hogy többé ne kelljen dolgoznia. Arcán most nyoma sincs az együttérzésnek a szegényesen öltözött halász iránt - csak egy kis irigység látszik rajta.

Fordította: S. Gy.

*****

KÖNYVAJÁNLÓ

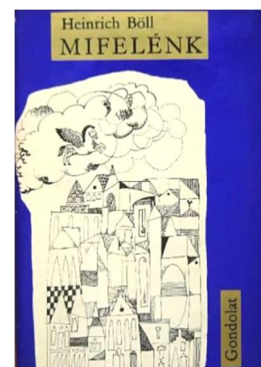
DR. INCZÉDY PÉTER

HEINRICH BÖLL: MIFELÉNK

Gondolat kiadó 1969

Nem hiszek a véletlenekben, pedig ez is egy olyan egybeesésnek látszik. Olvasom a márciusi Koinoniába szánt írásokat, köztük a „Levél egy katolikus íróhoz” címűt. Éppen becsuktam H. Böll „Mifelénk” címmel kiadott 1957 és 1966 között megjelent írásainak fordítását, amelyben hasonló címekre emlékeztem. Nevezetesen: „Levél egy ifjú katolikushoz”, vagy „Levél egy nem katolikus fiatalemberhez” és „Egy püspöknek, egy tábornoknak és egy miniszternek az 1917-es korosztályból”, de említhetném még „A művészet szabadsága. Harmadik wuppertali beszéd” címűt is. Nem sorolom tovább – és most nézzük el a hatvanas évekbeli válogatás szerkesztői öncenzúráját – hanem befejezem a furcsa egybeesések sorát Végh Alpár Sándor írásával, melyet a Heti Válaszban olvashattak annak Zsilip

rovatában. A Nobel díjas író munkáját ajánlani merem még úti olvasmányak is. A könyvben szereplő tárcák - egy-két kivétellel – éppen elegendők két hosszabb megálló közé s utána otthon még elgondolkozhatunk, hogyan változik a jóléti társadalom. Ajánlásomnak piciny szépség hibáját antikváriumokban, illetve könyvtárakban korrigálni lehet. Végül lássuk az ígért idézetet:

/Végh-Alpár Sándor cikkéből a Heti Válaszban Zsilip rovat alatt./

/Január 27. kedd/

A főiskola után gyakornok lettem Németország keleti felében. Jó világom volt a hallei földmérő cégnél, de az igazi ajándék a Katolikus Diákszövetség könyvtára volt. A tiltott édenkert polcain a sok veszélyesnek mondott szerző: Böll, Grass, Bobrowski és a többi „túloldali” szerző dolgai. Böllt kedveltem meg leghamarabb. Talán mert egyik írásával sikerült szobrot állítania egy különös asszonynak. Ey anyónak hívták. Azért hozom szóba, mert felhívott valaki, és rákérdezett, miért zavar, hogy Wass Albertnek annyi szobra van országszerte? Nem az író-gróf szobrait sokallom – másokét keveslem, feleltem.

Böll így kezdi: „A düsseldorfi óvárosból hiányzik egy emlékmű.” Johanna Ey-é. 1864-ben született. Apja iszákos, a férje is az, otthagyja, pedig négy gyerekkel nehéz. Egy kis péküzletet jelentette a megélhetést. Oda tért be egy napon két főiskolás azzal, hogy kaphatnának-e az uzsonnájukhoz valami innivalót? Kávét főzött nekik, ennek híre ment, és odaterelte a helyi művésznövendékeket. Éhes volt mind, és üres zsebű. Boldoggá tette őket, hogy hitelbe kaphattak uzsonnát és kávét. Volt a pulton egy füzet, beleírták a nevüket, és a tartozást, egy időre rendezve lett a dolog. Csakhogy a hitelek egyre nőttek.

És akkor az egyik festő odavitt egy képet, majd egy másik szintén, és sorban a többi, hogy letudják a sok ingyen szendvicset és kávét. Volt, akinek képei utóbb bekerültek a legnagyobb múzeumokba, festőik világhíreűek lettek, ám „Johanna Ey nem spekulált hírnévre, és talán éppen ezért lett része benne” – írja Böll.

Egyik ismerőse ajánlja, rendezzen a boltban kiállítást a képekből. Megrendezi, s attól fogva ad, vesz. Nem ügyes. Egy Klee-t – utóbb tízezer márkáért vásárolta meg egy múzeum – odaadott hatszázért. Tőle indult hódító útjára a szürrealisták „osztályképe”, Max Ernst

örökítette meg őket. Vége lesz az első nagy háborúnak, hazatérnek a frontról az életben maradt festők. Rögtön felkeresték, de néhány költő is jött velük, mint Rilke. És az asszony egyszer csak azt hallja, hogy tőle, onnan a pékboltból indult el a Junges Rheinland mozgalom.

De jöttek a gyalázatos évek. Boltját, amely egyben galéria volt, „vörös festékes doboznak” csúfolták a hangosodó nációk. Hamarosan följelentette „harmincezer „erkölcsös ifjú és szűz.” Kiköltöztetik a boltból, a képeket elkobozzák. Az újabb háborúban lebombázzák a lakását, odavész mindene. 1947-ben halt meg, elfeledve és elhagyatottan. 83 éves volt.

„A düsseldorfi óvárosból hiányzik egy emlékmű” – ismételte a kezdőmondatot Böll az írás végén, s az emlékmű pár év múlva elkészült.

*****

KORPONAI ERZSÉBET

RENITENS GONDOLATOK A FŐPARANCSRÓL

4.

Mielőtt rátérnék mostani vesszőparipámra :D , a főparancs második mondatára, el szeretném mondani miért is kezdtem bele ebbe az írásba.

A következő év ismét sorsforduló lesz az életemben, mert minden kerek évforduló az. Vagyis ismét gyökeresen át fogok alakulni, immár sokadszor. Mivel így akarom, így is lesz. (Hozzá kell tennem ez nálam alaptapasztalat. Még soha nem fordult elő, hogy amit megálmodtam, az ne vált volna valósággá. A nagy álmodók közé tartozom. :D) Tehát ez egy összegzés a magam számára.

A másik ok, amiért olyan dolgokról írok, amit sokan, sokféleképpen és nálam sokkal jobban leírtak már, ismét egy tapasztalat. Van egy stílusom. Provokatív, a hülyeségig őszinte, akár nagyképűnek is mondható, de ebben is a sokszor emlegetett kétezer éve élt férfiú a mintám. :D Fiatalkoromban azt tanultam, hogy az igazi alázat az a helyes önismeret. Ezt tanultam meg az én istenemtől. Mert az első parancs megtartása magával hozza az ön-tudatot, az értékesség tudatát, ami teljesen ellene megy a hatalmi törekvéseknek. Na, ez a komoly veszély. Nézd meg, mire tanítanak a vallások? Légy engedelmes, hiszen te egy porszem vagy. Hazug, számomra már elviselhetetlen képmutatásra, hamis alázatosságra, teljes kiszolgáltatottságra, elnyomásra épülő és építő rendszerek ezek. Főleg a nőkre és a gyerekekre nézve. Gondolom, ezt nem kell sokat taglalnom. De azért elmondanám, hogy a nőket egyik sem tűri, mármint az igaziakat, csak akik annak látszanak. Sajnálom, kedveseim, tudom, hogy sértő vagyok. De ideje van az ébredésnek. Mire is kell egy nő

lény? Háztartási alkalmazottnak, szex-kiszolgálónak, és főleg engedelmes alattvalók gyártására, mert a férfi kinézetű (durvábbat nem akarok mondani) zsarnokok legnagyobb bánatára ezt a szerepet nem tudják biológiailag felvállalni. Legfőképpen ezért alázzák meg a női nemet, állandó kisebbségi komplexusból, minden vallás ezt teszi. Igazuk is van. Vegyük például a géneket. A nőknek xx kromoszómájuk van, a férfiaknak xy. Nézzük mire jó az x és az y. Az x tartalmazza, mégpedig külön-külön minden egyes darabja a teljes biológiát. Akkor mire jó az y? Hát kérem semmi másra, mint a férfi nemi jellegre és a túlfűtött agresszióra. No, ennyit erről. Nem akarom én bántani a női nemet, szeretem ezt az állapotot, de amíg felvállaljuk ezt a leosztást, addig így jártunk. (Ja, és a dolog főcsattanója: a nők tartják el a perselybe rakott pénzükkkel az egész ingyenélő társaságot. Jót neveltünk ugye?)

A tapasztalatom az, hogy részben kevés a női hang, részben pedig mindenkinek más-más stílus jön be. Most nő fel egy olyan generáció, akiknek szükségük van rengeteg segítségre. Sokfélék, ezért sokféle segítség kell. Sokunknak kellene írni. Ez nem olyan, mint a beszélgetés. Az írást vagy elolvassa valaki vagy nem. Például meglátja a nevemet az írás elején, elhúzza a száját, megvetően köp egyet és továbblép. :D Semmi gond, nyilván nem tőlem kéri a segítséget. Meg fogja kapni máshonnan. Mert mindenki megkapja. De lesznek olyanok, akik az én bolond stílusomat fogják kedvelni. Én pedig csak teszem, amit jónak látok a magam számára. És nagyon ajánlanám, hogy tegye meg más is. (folytatom)

2014.12.16.

5.

„A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat. „

„...hasonló ehhez”. Mondhatnám azt is azonos. Mert nem lehet csak az egyik. Mégis a sorrend nem felváltható. Hogy miért? Mert az önszeretetet csak istennel való kapcsolatunkban tanulhatjuk meg, Nem kéne, hogy így legyen, mert a feltétel nélküli elfogadást szüleinknek kéne megadnia, de mivel ők sem kaptak ilyet, nincs minta.

Mindenki teljes bizonytalanságban él. Vajon így kéne élnem? Már gyerekkorban állandóan visszajelzést várunk önmagunk létjogosultságára. Egész életünkben folyamatosan azt figyeljük, korosodván már észre sem véve, hogy ki, mikor, mit és hogyan igazolja vissza szavainkat és tetteinket. Lassan kialakítunk egy komfortzónát, egy csoportot, akikhez alkalmazkodni fogunk. Akik hasonlóan élnek és gondolkoznak. És itt bezárul a kör. Ezt fogjuk gyerekeink számára is „jónak” tartani. Amikor kamaszokban lázadunk, akkor ez ellen tesszük. Idősebb korunkra pedig ezt elfelejtjük. Amikor abbahagytuk a megújulási képességünket, meghaltunk. Van erre egy mondás: a legtöbb ember 30 éves korára meghal, de 70 évesen temetik.

Már nem az istenünkhöz igazodunk, hanem a

komfortzónás életünkhöz, csoportunkhoz. Számítalan lehetőséget kapunk a kilépéshez gyerekeink és unokáink révén, de nem akarunk vele élni. Mert mi tudjuk mi a jó, ők pedig kövessék a mi utunkat, ami nem is a miénk, csak egy csoporttudat. Gyerekeinkkel és unokáinkkal is vissza akarjuk igazoltatni a saját hazugságainkat, kényelmességünket, sokszor boldogtalan életünket. Mert mi már nem akarunk lépni. Pedig 40, 60, 80 és száz évesen is ki kéne vonulnunk egy időre a pusztába, teljesen kiüresedve újra egyeztetni a mi istenünkkel. Mert bizony kiüresedünk, érezzük is, tudjuk is. És mindenféle pótlékokkal eltakarjuk. Unokázunk, dolgozunk, jótékonykodunk (ahogy mi jónak látjuk), tevékenykedünk halálunkig, csak nehogy szóba kelljen állni azzal a belső hanggal. Amortizálódunk, katasztrófálisan nézünk ki testileg is, és amortizálódik a környezetünk is. Ugyanabban a lakásban élünk, akkor is ha már nem kéne, mert túl nagy, túl sok a kacat, ami húz. Ami körülvesz, az én vagyok. Egy idő után már nem vesszük észre a kopottságot, a koszt sem, sőt megsértődünk, ha a gyerekeink esetleg felajánlják, hogy kitararítanak. Na, ekkor már leépültünk.

Míg ha kiszállunk a pusztába egy időre, visszajövet ezt mind látni fogjuk és újult erővel változtatunk is rajta. Kidobjuk a kacatot kívül, belül. Sok üres hely lesz, levegő, napfény.

A természetben élek, a kertemben rengeteg lombhullató és örökzöld növény van. A selyemfenyő például éppen most dobta le a tűleveleinek egyharmadát. Ez igazából nem is nagyon látszik rajta, inkább csak alatta. Szép így is. Ez viszont előre jelzi, hogy a következő évben tele lesz új hajtásokkal. Ritmusa van. Megújul, vagy éppen tobozokat termel, mindig más. De az örökzöld jellegét sosem veszíti el. (folytatom)

2014.12.18.

6.

„...mint magadat”

És most jön a legújabb vesszőparipám. :D

Ma azt gondolom, semmi sem olyan fontos az életben, mint az önszeretet. De ha az én istenem nem tanít meg rá, hogy úgy vagyok szerethető, ahogy vagyok, alapvetően úgy vagyok jó, ahogy vagyok, akkor ez nem megy. Ezt az élményt valakinek el kell indítania az életemben. E nélkül mindig hiánytszenvedők, kiegyensúlyozatlanok leszünk. Ha ezt nem kapja meg valaki, akkor az beteg lesz. Ráadásul soha nem lesz érzéke arra, mi az, hogy másik ember, felebarát, embertárs. Az alábbi szöveget nemrég találtam a neten. Egyszerűbben és jobban én nem tudom összefoglalni, hát ideteszem.

„Elém került egy vers, amit Charlie Chaplin írt a témában. A 70. születésnapján írta (1959. április 16.). Lefordítottam, mert szerintem tökéletes.

„Amikor elkezdtem szeretni önmagam, észrevettem, hogy a kínok, a szenvedések és érzelmi fájdalmak csak figyelmeztető jelei annak, hogy a saját igazságom

ellenében élem az életem.

Ma már tudom, hogy ez: HITELESSÉG.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, megértettem, hogy mennyire tud bántani valakit az, ha rá akarom erőltetni a vágyaimat, miközben az idő még nem jött el erre, illetve az adott személy még nem állt készen rá, még akkor is, ha ez a személy én magam voltam.

Ma ezt úgy hívom: TISZTELET.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, felhagytam azzal, hogy másfajta élet után vágyakozzak és láttam, hogy minden, ami körülvesz, az valójában egy lehetőség arra, hogy fejlődjek.

Ma ezt úgy hívom: ÉRETTSÉG.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, megértettem, hogy minden körülmények között a megfelelő helyen és időben vagyok és minden a megfelelő pillanatban történik. Így nyugodt lehetek.

Ma ezt úgy hívom: ÖNBIZALOM.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, felhagytam azzal, hogy raboljam a saját időmet és abbahagytam a jövőre vonatkozó nagy tervek gyártását.

Ma csak olyan dolgokat cselekszem, amik örömet okoznak nekem és boldoggá tesznek. Olyan dolgokat, amik felvidítják a szívemet. Mindezt a magam módján csinálom, a saját ritmusomban.

Ma ezt úgy hívom: EGYSZERŰSÉG.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, felszabadítottam magam azok alól a dolgok alól, amik nem tettek jót az egészségemnek - ételek, emberek, dolgok, helyzetek és minden, ami elvitt önmagamtól. Először ezt a hozzáállást egészséges egoizmusnak tartottam.

Ma már tudom, hogy ez: ÖNMAGAM SZERETETE.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, felhagytam azzal a próbálkozással, hogy mindig igazam legyen, és azóta sokkal kevesebb alkalommal tévedtem.

Ma ezt úgy hívom: SZERÉNYSÉG.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, elutasítottam, hogy a múltban éljek és a jövő miatt aggódjak. Most, csak a pillanatnak élek, ahol MINDEN történik.

Ma napról napra élem az életem és úgy hívom: BETELJESEDÉS.

Amikor elkezdtem szeretni önmagam, észrevettem, hogy az elmém képes arra, hogy zavarjon és betegé tegyen. De ahogy összekapcsoltam a szívemmel, az elmém nagyon hasznos szövetségessé vált.

Ma ezt úgy hívom: A SZÍV BÖLCSÉSSÉGE.

Nem kell, hogy féljünk a vitáktól, összekülönbözésektől vagy bármilyen problémától önmagunkkal vagy másokkal.

Még a csillagok is összeütköznek néha, és a találkozásukból új világok születnek.

Ma már tudom, hogy EZ AZ ÉLET.”

(Tara)”

(folytatom)

2014.12.20.

7.

Van ennek a főparancsnak egy másik dimenziója is. Ez köti össze a két mondatot. Ezért tartja a törvényt és a prófétákat.

„Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és teljes erődből. Ez az első és a nagy parancsolat. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint magadat.

Ez a két parancsolat tartja a törvényt és a prófétákat.” (Mt. és Mk.)

Ha az istenre vonatkozó részt megtartom, akkor eggyé válok vele és önmagammal. Ha a második részt megtartom, eggyéválok magammal és magam másával, az emberrel. Mert minden és mindenki én vagyok avagy minden és mindenki azáltal létezik, hogy számomra létezik. És én is csak akkor létezem minden és mindenki számára, ha a számára létezem. Mert amiről nem tudok, az nekem nincs. Ha rólam nem tudsz, számodra nem létezem. Hát ez a lényeg: akarjam, hogy isten létezzen, akarjam, hogy én létezsek és akarjam, hogy más emberek létezzenek számomra. Nagy valószínűséggel ez persze már megtörtént, mert különben nem lennék itt és nem irogatnék erről. Most már nincs más dolgom, mint tudatosítani ezt az akarásomat. Tudatosítani és folyamatosan emlékezni rá.

Az én istenem nem tesz semmi olyat, ami engem kisebbé tenne, én nem teszek semmi olyat, amitől ő kisebbé lenne és egyikünk sem tesz olyat, amitől bármely ember kisebbé lenne. (Ettől persze embertársaimról még lehetnek lesújtó gondolataim pillanatnyilag, de elmúlik. :D Ahogy a magamról való lesújtók is elmúlnak. Jelenidejű indulataim nem tartósak. Magamnak is és másoknak is adok esélyt a változásra. Hiszen minden változás. Ma itt élünk a Föld nevű bolygón, holnap máshol, kinek-kinek elképzelései szerint.)

És így már nagyon érthetővé válik az a régi mondás: ne tégy másnak olyat, amit magadnak nem kívánsz. Ha magamnak megadom azokat a dolgokat amit Chaplin olyan jól felsorolt, akkor másoknak is meg fogom adni. És véletlenül sem fogok senkire ráerőszakolni olyat, amit ő nem kér, még akkor sem, ha magam számára az a lehető legjobb. És persze mások részéről sem fogom megengedni, hogy ráerőszakoljanak valamit, ami nekem nem jó. Meg lehet próbálni, de csak annyit kell megtanulni, hogy mikor kell mellőlem, vagy nekem mások mellől elmenni. Vagy fizikailag vagy lelkileg vagy mindkettő.

Fiatalkoromban Bandi bácsitól azt is tanultam, hogy a szeretet az nem érzélem, hanem egy tudatos döntés. Amikor már nem a szemeddel látsz, hanem a szíveddel. Amikor magadban is és másokban is azt a potenciált látod, amitől önmagunk vagyunk, ami számomra nem más, mint az isteni énünk. Annak a lehetősége, ami akkor lenne, ha eggyé válnánk az istenünkkel. Ezért szeretném, ha mindenki megtalálná az ő istenét („a te

istenedet”), akit szerethet és ő viszontszereti.

Válasz az első részben feltett kérdésre:

Az istenben élő szuverén emberfia, emberlánya szabad, tehát azt szeretné, ha mindenki szabad lenne. Tudja, hogy igenei és nemei igenek és nemek és azt szeretné, ha őszinte és egyenes párbeszéd zajlana az emberek között.

Az istenben élő szuverén lény független, nem fog függésekben tartani senkit és nem engedi meg, hogy mások függőségben tartsák.

Az istenben élő szuverén embernek nincs szüksége parancsokra és törvényekre, mert ezeket amúgy is meg fogja tartani. És sajna a ketreceket sem tűri. Pláne a kockákat. :D De senkit nem fog rákényszeríteni, hogy elhagyja a saját ketrecét, ha abban érzi jól magát. Legfeljebb ha megkérdezik, szól, hogy ugye tudod, hogy kalitkában élsz és a kalitka kulcsa a saját kezében van? No, igen, némi időnek azért el kell telnie, amíg ezt a szintet elérjük. Addig meg vannak a külső-belső harcocskáink.

A harmoniát ezzel a két mondattal el lehet érni, mert „ez tartja a törvényt és a prófétákat”, csupán bátorságra és kitartásra van szükség. :D

Vége.

2014.12.20.

.....

Március 25. Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepe

Kozma László

Anyaság

**Életed pirosuló vércseppjét
Annak adod, kit nem ismersz még.
A benned élő Isten-álmot:
Világra hozzad a világot.**

RIPORT...

„KIRE HASONLÍT EZ A GYEREK?” „LEGINKÁBB A TESTVÉRÉRE”

Orsolya és Kristóf egy vér szerinti anya két gyermekét fogadták örökbe a Gólyahír Egyesület közvetítésével, mindkettőt újszülöttként. Domonkos ma 9 hónapos, Boróka 2 éves 3 hónapos. A beszélgetésben szó esik roma származásról, kínos kérdésekről és örökbefogadott baba szoptatásáról.

- Milyen volt a közös életetek a gyerekek előtt?

- Gyerekként ismerkedtünk meg, kamaszként már együtt jártunk, húszévesen összeházasodtunk. Ennek már másfél évtizede. Mindig fontos volt, hogy közösen csináljunk dolgokat, zenéltünk zenekarban, énekeltünk kórusban, jártunk együtt focizni, aktív közösségi életet éltünk. És közben vártuk, hogy ebbe a pezsgésbe beleszülessenek a leendő gyerekeink. Mindketten sokan vagyunk testvérek, és nem volt kérdés, hogy szeretnénk gyerekeket.

- Hogy jutottatok el az örökbefogadásig?

- Néhány év várakozás, majd mindenféle vizsgálatok sora után kiderült, hogy csak lombikprogrammal lehet gyerekünk. Belevágtunk többször is, de a beavatkozásokból egyszer sem lett várandósság. Sokat töprengtünk, hogy hogyan tovább. Bízunk a csodában, titkon reméltük, hogy hátha az élet megoldja ezt a kérdést helyettünk. Az örökbefogadás gondolata többször is felvetődött az évek alatt. Hol egyikünk érezte úgy, hogy az lesz a mi utunk, de akkor épp a másik volt bizonytalan, hol fordítva. 2011 januárjában végül meghoztuk a közös döntést és kértünk időpontot a Tegyesznél, hogy megszerezzük a határozatot. Innentől kezdve felgyorsultak az események.

- Milyen gyereket kértetek?

- Egyértelmű volt számunkra, hogy újszülött kisbabát szeretnénk. A származással kapcsolatban nem volt kikötésünk.

- Kellte ezen gondolkodni?

- Már az első alkalommal rákérdeztek erre a Tegyesznél, de akkor még nem volt kész válaszunk. Biztosak voltunk abban, hogy tudnánk szeretni roma babát, de sejtettük, hogy ha ezt be is írjuk a megjegyzés rovatba, szinte biztosan azt kapunk. Bennünk volt az is, hogy egy nem cigány baba talán jobban hasonlítana ránk, eleinte féltünk attól, hogy lemondjunk ennek esélyéről. De a felkészülési időszak és a tanfolyam

elvégzése után újra átgondoltunk mindent és egyértelműen így döntöttünk. Ezt a döntésünket az élet azóta fényesen igazolta.

Könnyebbséget jelentett, hogy nem kellett aggódnunk amiatt, hogy a családuknak elfogadja-e a döntésünket. Mindkét oldalról nagy várakozással álltak az örökbefogadásunk elé, és őszinte szeretettel fogadták a gyerekeinket, származásuktól függetlenül. Ez nagyon fontos, mert egy gyerek biztosan megérzi azt, ha a nagyszülei gyanakodva vagy bizalmatlanul viszonyulnak hozzá.

Félelmeink ettől még persze vannak a jövővel kapcsolatban, hogy mennyire tudjuk felkészíteni őket, ha esetleg igazságtalan megjegyzéssel, vagy olyan

támadással kerülnek szembe, amivel nekünk nincsen tapasztalatunk. Tudunk-e ilyenkor lelki támaszuk lenni? Kapnak-e elég pozitív megerősítést a világtól ahhoz, hogy helyes önértékelésű felnőtté váljanak? Sok múlik rajtunk, ez egész biztos. De ezt minden szülő elmondhatja magáról.

- Hogyan töltöttétek a várakozást, hogyan készültetek?

- Nem sokat készültünk, mert Boró annyira gyorsan jött, hogy alig akartuk elhinni. A papírok megérkezése és a jelentkezésünk beadása után 3 hónappal már csörgött is a telefon. Először azt hittük, elhúzódtott a jelentkezésünk adminisztrációja, és csak a sorszámunkat fogjuk megkapni, így aztán meglepődtünk és kicsit meg is ijedtünk. Gyorsan kellett dönteni, mert a kismama már bármikor szülhetett. December 20-án hívott fel Móruczné Gabika a Gólyahír Egyesülettől. Hihetetlen karácsonyi ajándéknak tűnt, hogy váratlanul mindenórásak lettünk. Kezdődött is a kapkodás, de pelenkán kívül szinte semmit sem kellett vásárolnunk, a családuknak és a barátainknak mindent összedobtak, ami egy kisbaba érkezéséhez feltétlenül szükséges.

- Milyen volt az első találkozás a vér szerinti anyával?

- A telefonhívás után két nappal találkoztunk vele. Kicsit meséltünk magunkról, kicsit ő is mesélt, de nehéz és szomorú találkozás volt ez. Nekünk a sok bizonytalanság ellenére nagy volt az örömünk, de láttuk rajta, hogy neki nagyon nehéz végigmenni ezen az úton.

- Mennyit tudtok róla?

- Az első találkozáskor annyit tudtunk meg róla, hogy nehéz és szegény körülmények között él a családjával, és akármennyire is szeretné, nem teheti meg, hogy még egy babát hazavisz. Ő szülte a második gyerekünket is. Domonkos születésénél és az adminisztratív ügyekre várakozás közben volt időnk többet beszélgetni vele, így

talán egy kicsit jobban megismertük egymást.

- Kapcsolatban vagytok azóta?

- A kapcsolatot a helyi családsegítő szervezeten keresztül tartjuk, személyesen nem. Fontosak neki a gyerekek, rendszeresen kéri, hogy küldjünk képet róluk, ezt már az első találkozásnál is jelezte. Évente kétszer küldünk neki fotókat, és úgy tudjuk, hogy büszke a gyerekekre.

Amikor Domonkos megszületett, Boró is bejött meglátogatni minket a kórházba, és akkor találkozott a szülőanyukájával is. Kicsit tartottunk ettől a találkozástól, de nagyon szép volt. Készült közös fotó rólunk, ami majd segíthet Borónak és Domonkosnak a későbbi elmeséléseknél megérteni, hogyan történt ez az egész. Ezt a fotót nekik szeretnénk először megmutatni, hogy majd ők dönthessenek arról, kivel osztják meg.

- Ott voltatok a szülésnél?

- Boró születésénél nem voltunk ott, azután hívtak minket, hogy megszületett. A kórházban mindenki nagyon egészséges volt, nagyon vártak minket, Borót azonnal a kezünkbe adták. Domonkos születésére már odaértünk, jópár órát „együtt vajúdtunk” az életadóval. Mindkettőnk számára meghatározó kapocs alakult ki köztünk. Már nem féltém tőle, és már nem félt tőlem. Amikor Domonkos kibújt, az én kezembe adták, de természetesen neki mutattam meg először. Borónál még minden kórházi találkozás feszült és félelemmel teli volt. Domonkosnak tudtunk együtt örülni. Büszke voltam rá, hogy ilyen természetesen és szeretettel viszonyul hozzánk. Sose felejttem el, amit búcsúzóul mondott: „Nagyon megszerettem magát, úgy örülök, hogy magánál van mindkét babám.” Így váltunk el, mosolygott és úgy láttam, tényleg megnyugodott a döntésében.

- Befekhetél a kórházba. Hogy teltek az első napok?

(Orsi) – A karácsonyi várakozás alatt – még Borónál – felkerestem egy szoptatási tanácsadót, mert szerettem volna megpróbálni szoptatni őt. Többektől is hallottam, hogy ez lehetséges. Túl sok időnk nem volt a „felkészülésre”, de már ekkor elkezdtem rendszeresen fejni, hátha lesz valamennyi saját tejem. Donor női tejet is kerestem, mert szerettem volna tápszer helyett minél inkább anyatejjel táplálni Borót. A szoptatási tanácsadótól tudtuk meg, hogy az ózdi kórház nagyon támogatja a szoptatást, így az ő javaslatára még a szülés előtt felvettük a kapcsolatot az ottani gyermekgyógyász főorvossal. Rákérdeztünk a “bentlakás” lehetőségére, ő nagyon segítőkész volt, mondta, hogy ilyen kéréssel eddig még nem találkozott, de szerinte nem lesz akadálya, hogy az egyik VIP-szobába beköltözzek. Így is készültünk, és tényleg amint odaértünk, megkaphattuk Borót, és kezdhettük is a közös életünket. Nagyon nagy élmény volt, hogy folyamatosan együtt vagyunk, és éjjel-nappal ott szuszog mellettem. Mindenki segített a kórházban, Boró elejétől kezdve nagyon ügyesen szopizott, és pár nap alatt a szoptanítós etetést is begyakoroltuk, úgyhogy mire hazaindultunk, teljesen

összecsiszolódtunk. (A szoptanítós szoptatási segédeszköz, ahol egyszerre szívja a csecsemő a tápszert egy csőből és az anyamellet.)

Domonkos születésénél ismét tárt karokkal vártak minket Ózdon, megkaphattam ugyanazt a szobát, mint Borónál, így vele is folyamatosan együtt lehettünk. A szoptatás nagyon komoly kapocs volt mindkét gyereknél, és sokat segített a kölcsönös kötődés kialakításában.

- A szükségletük mekkora részét fedezte az anyatej?

- Borónál kisebb mérhető mennyiségű saját anyatejem volt, napi 60-80 ml-t tudtam fejni, (egy újszülött napi igénye 500 ml), a szükségletét leginkább donor női tejjel fedeztem, amit szoptanítós segítségével adtam neki. Domonkosnál nem volt időm fejni a szoptatások között, így nála egyáltalán nem tudom, hogy szopizás során mennyi saját anyatejet szívott magába. De a szoptanítós etetés nála is jól működött, sőt 8 hónapos koráig egyáltalán nem fogadott el cumisüveget.

Számomra a szoptatás rítusa lett fontos, függetlenül az anyatej mennyiségétől. Boró minden stresszes helyzetben szopizni akart, gyakran előfordult, hogy sehogy máshogy nem tudtam megnyugtatni, csak ha mellre tettem. Mindkettőnk számára biztonságot nyújtott, hogy a szopizás – az evéstől függetlenül – akkor is segített, ha fáradt vagy nyugtalan volt valami miatt. Nála sokszor tényleg “létkérdésnek” éreztem ezt a fajta testi kapcsolatot. Domonkos más típus, ő túlnyomórészt az evésre használta.

- Mit szolt a család, a tágabb környezet?

- Nagyon örült nekünk mindenki. Rengeteg ember szurkolt értünk már évek óta. A családjunkba úgy érkezett Boró, hogy már volt 24 unokatestvére. Egyik nővérem pár héttel későbbre várta a kislányát, így a mi születendő babánkat csak „kis beelőzősnek” hívták egy darabig.

- Hogy teltek az első hetek otthon? Tapasztaltatok nehézségeket?

- Nem emlékszem ilyesmire. Annyira vártuk már, hogy teljes család legyünk, hogy semmit nem tekintettünk nehézségnek. De ettől még biztosan voltak.

(Kristóf): ha reggel valamelyik gyerek lebukta a frissen vasalt ingemet, akkor az első gondolatom nem a bosszúság volt, hanem az, hogy hány évig vártam arra, hogy végre valaki leegye az ingem. Rózsaszín köd, meglehet, de elég lassan múlik el.

- Meglepődtetek a testvér érkezésén? Evidens volt, hogy őt is vállaljátok?

- Mindenképp szerettünk volna kistestvért, de azt gondoltuk, hogy majd kicsit később indítjuk el az új eljárást. Ehhez képest Boró alig múlt egyéves, mikor megtudtuk, hogy az életadó újra babát vár, ami elég váratlanul ért. Eleinte nem is volt biztos, hogy örökre adja. Egy kicsit újra megijedtünk, de nem merült fel bennünk, hogy nemet mondjunk. Több időnk volt felkészülni, és megpróbáltuk felkészíteni Borót is, már amennyire ez lehetséges. Ahogy közeledett Domonkos

születésének ideje, egyre többször meséltünk neki róla, elneveztük hamar, hogy nevén tudjuk nevezni, beszereztük és beállítottuk az új kiságyat, hogy megmutassuk Borónak, hol fog aludni a baba, ha hazajön.

- Ti neveztétek el a gyerekeket?

- Igen, a neveket mi adtuk a gyerekeknek. Mindkét alkalommal – még szülés előtt – megkérdeztük, hogy szeretné-e elnevezni őket az életadó, de nemet mondott. Megkérdeztük, hogy tetszik-e neki, amit mi választottunk, és beleegyezett.

- Milyen az élet két ilyen kicsi gyerekkel?

- Kezdünk belerázódni. Az első hónapok elég nehezen teltek. Domonkos meglehetősen hasfájós volt, sokat sírt, a legtöbb, amit tehettem érte, hogy mindig addig ringattam, míg el nem aludt valahogy. Szinte folyamatosan kendőben volt rajtam napközben, mert amint vízszintesbe került, sírni kezdett. Boró nagyon szerette, de mint az várható, nagyon féltékeny is volt rá. Nem értette, miért van mindig a kezében, azt akarta, hogy tegyem le és őt vegyem fel. Aztán mikor ennek az időszaknak vége lett, mert elmúlt a hasfájás, Boró kezdett betegeskedni, sokszor volt magas láza, annak ellenére, hogy az előző

években alig. Úgyhogy mindkettőjüknek kellett időnként alkalmazkodni a másikhoz, mi meg próbáltuk minden napból kihozni azt, ami tőlünk telt, hogy mindenkinek jó legyen. Most, hogy itt a jó idő, nem kell annyit öltöztetni őket és már egyre nagyobbak is, tényleg egyre könnyebb menedzselni a mindennapokat.

- Beszéltek a

gyerekeknek az örökbefogadásról?

- Igyekszünk minél többször szóba hozni, mert gyakorolni kell, hogy természetes, közvetlen módon tudjunk erről beszélni, ami által remélhetőleg nekik is természetes lesz ez a helyzet. Valószínűleg a szavak is átmennek a kis tudatukba, de az is nagyon fontos, hogy minden ilyen beszélgetés közeli testkontaktussal, öleléssel, szeretgetéssel, puszilgatással, elfogadó légkörrel társuljon.

Amikor fényképeket hívunk elő, hogy küldjünk róluk az életadónak, megnézegetjük együtt és megbeszéljük, hogy az a néni kapja, akinek a pocakjában voltak, mert ő most is nagyon szereti őket és most is gondol rájuk.

- Jár-e már közösségbe a nagy, vagy mikor tervezitek?

- A nagyobbik januárban múlt két éves, a bölcsődét nem kezdtük el, nem is tervezzük. Az látszik, hogy

szereti a társaságot, fontos neki, hogy ne csak magunkban legyünk, de kötött intézményi keretek közé nem szeretnénk egyelőre adni.

- Látják rajtuk, hogy nem a vér szerinti gyerekeitek? Szóvá teszik az emberek?

- Mi tagadás, eléggé szembetűnő, nekünk zöld a szemünk, a gyerekeink gyönyörű feketeszeműek. Eleinte nagyon furcsa volt, hogy mennyire indiszkrétek az emberek, mert utcán, játszótéren, boltban, villamoson lépten-nyomon szóvá tették, hogy látják ám a különbséget. Egyszer mindhárman együtt voltunk, Boró fél éves lehetett, amikor egy boltban a pénztárosnő ránk nézett és megkérdezte: "Hú, apa, nem lepődött meg, hogy ilyen fekete gyereke lett?" Nem válaszoltunk, mert hirtelen köpni-nyelni nem tudtunk.

Lassan azért már kezdünk hozzászokni ezekhez a reakciókhoz, így nem okoz gondot kifejezni, hogy mi így együtt vagyunk különleges család.

- Mit lehet mondani ezekre a reakciókra? Elmesélték az örökbefogadást, vicceltek, hallgattok, kikérik magatoknak?

- Sose kértük ki magunknak. Vagy elvicceljük, vagy

komolyan és őszintén válaszolunk. Volt, hogy csak ennyit mondtam egy váratlanul ért kérdésre: „őt a gólya hozta”, feladva ezzel a leckét a kérdezőnek. Vagy a „kire hasonlít ez a gyerek?” kérdésre annyit, hogy „leginkább a testvére”. Sose hazudtunk ebben a témában még a vadidegeneknek sem, inkább beszélünk az örökbefogadásról, először csak néhány szóban, aztán ha tovább is érdeklődik valaki, akkor akár mélyebben is.

A személyes tapasztalatunk ezekről a helyzetekről abszolút pozitív, sose kaptunk bántó megjegyzést azért, mert elmondtuk, hogy a gyerekeink örökbefogadottak, vagy hogy cigányok. Inkább a másik véglet jellemző, hogy ez mennyire szép dolog és le a kalappal előttünk. Ez ugyan hízelgő, de egyáltalán nem jó. Éppen azért fontos beszélni, mesélni róla „bármiknek”, hogy kialakuljon egy természetes és normális hozzáállás az emberekben, ami nem a végletekről szól, hanem a családdá válás egyik lehetséges módjáról.

- Különböztök más családoktól?

- Teljesen átlagos szülők vagyunk, átlag felettien édes gyerekekkel.

Az interjú először a <http://orokbe.hu> oldalon jelent meg. Az oldal nagyon sok információt tartalmaz az örökbefogadással kapcsolatban.

LAIK ESZTER

BESZÉLGETÉS...

Vajon honvágyunk van-e a Paradicsomba, merre tartunk, mit kutatunk kétségbeesésünkben? – kérdezte Juhász Anna, az est háziasszonya két vendégétől, akik időközben kiültek a pódiumra, hogy Hankiss Elemér Az emberi kaland című kötetének (Helikon Kiadó) megjelenése kapcsán beszélgessenek. A szerző rögtön hátrította az első megszólalás lehetőségét: szerinte a tőle idézett szövegrészek épp elengedőek voltak, hallgassuk a tanár urat inkább – javasolta. Jelenits István Szent Ágostonnal válaszolt, aki feltette egykor a kérdést: miért kell „örökké kutatni az Ő arcát”, ahogy a zsoltár szól erről? Hiszen ha megtalálunk valamit, nincs értelme tovább keresni. Ágoston magyarázata szerint Isten végtelen, és akkor kezdődik csak igazán a keresése, ha megtaláltuk. Az ember eredendően kereső lény, ámülő nyugtalanság vezérli – magyarázta Jelenits István.

Vajon alapfogalmainknak, az igazságosságnak, a jósnak és a szabadságnak csak az emberi világban van-e értelme, vagy a Galaxisban is? – kérdezett tovább Hankiss, mire Jelenits úgy válaszolt: csak az embernek van valódi szabadsága. Egy kő még a „szabadesés” közben is behatárolt, mi azonban mindig szabadon dönthetünk. A teológus professzor egyetértett a filozófus-irodalmár felvetésével, hogy mindenkit meghatároz a genetika, a társadalmi helyzet, a jólét, ám ezek mégsem tapossák szét a szabadságunkat. Mindketten úgy vélik, hogy az elköteleződéssel, a lemondással nem csökken a szabadság, épp ellenkezőleg. Hankiss Elemér szép hasonlata szerint a papírsárkány is madzagra kötve tud felszállni a magasba. Jelenits István A befejezetlen ember című Hankiss-műből idézte a képet, mely szerint Robinson épp úgy tudta szabadságát megőrizni a szigeten, hogy vitte magával otthonról a kulturális kötöttségeit.

Hankiss Elemér arra volt kíváncsi, vajon egy ilyen ősi

egyházi rend tagjaként mennyire él korlátok között az ember. A szerzetes-tanár úgy válaszolt, semmivel sem jobban, mint, mondjuk, egy postastisztviselő. Hogy volt-e már meghatározó szabadságélménye, arra Jelenits professzor felidézte a Székelyföldre és Rómába tett kerékpárutakat.

De a néhány évtizeddel ezelőtti állapothoz képest már az is nagy szabadság, hogy „itt most úgy beszélgethetünk, hogy nem kell aggódni a következmények miatt” – mondta Jelenits István, és elmesélte egy élményét pályája kezdetéről. Kecskeméten kezdett tanítani, s az általa celebrált déli misékre eljártak a helyi művésztelpek alkotói. Egy tárlatukon, ahol a korabeli, szocialista követelményeket felrúgó, nonfiguratív alkotásokat állították ki, Jelenits István is megszólalt a megnyitón, a művészek nagyságát dicsérve. Másnap már rendőr kopogott nála, és figyelmeztette.

Hankiss Elemér az ötvenes évek nyomorából idézett fel egy megvilágosodás-szerű pillanatot: a Margit-hídon átsétálva Sartre-t olvasott, ekkor érte a villámcsapásszerű felismerés, hogy akármilyen is veszi körül, mindig szabad marad. „Innentől kezdve mindig a szabadság kérdéssel foglalkoztam” – vallotta meg a szerző. De mit tud segíteni az egyház az ember elveszettségében? – vette vissza a kérdező szerepét Hankiss. Valaha, a ptolemaioszi világnézetben mindenkinek centrumában voltunk. Kopernikusszal, majd a modern tudománnyal kiszorultunk a perifériára, és elvesztettük a helyünket – fűzte hozzá magyarázatképp.

Jelenits szerint ahogy egy asztalt körbeülve nem kell, hogy valaki a közepére üljön, úgy a végtelenben sincs jelentősége a centrumnak. Attól azonban még azok vagyunk, akik – Pascal metaforája, a „gondolkodó nádszál” ma is érvényes. Hatalmasabb nálunk a Galaxis, de mi nevezzük el a naprendszer elemeit. „Ezért nem értek egyet az állatok iránti rokonszenvvel” – utalt Jelenits István a korábban elhangzott Hankiss-idézetre, melyben a leölt állatokkal szemben tanúsított farizeus kegyetlenségünkre hívja fel a figyelmet a szerző: előbb ölelgetjük, majd megesszük őket. Hankiss szerint sokszor több szeretetet tapasztalt állatok, mint emberek

között, a teológus azonban úgy látja: az az ő saját szeretetfogalma. Az állat nem érti a világot, ellentétben az emberrel. Hankiss szerint ez nem elég erős érv – valójában mi sem tudunk szinte semmit a világról. „A kicsi tudás is tudás – reagált Jelnits –, és nem dekára mérik: egy kisgyerek többet tudhat az apjáról, mint a tudósok”.

És milyen fokú szabadságot ad a költészet, az irodalom? – vetette fel Juhász Anna. Hankiss szerint a legnagyobbat: a szellem játéka során az ember sosemvolt világokat teremt. A szerző Kosztolányi Őszi táj című versén át mutatta meg, hogyan tud a költő átrepíteni az anyagi világból a szellemibe. Jelenits István megerősítette: még a költészetben is igaz a kötöttség–szabadság összhangja, nézzük csak meg a versmértékeket, a kötött formákat, milyen szárnyalásra adnak lehetőséget.

A beszélgetés végén Hankiss Elemér művének másik visszatérő motívumát, a fejlődés-gondolatot járták körül a vendégek. Jelenits István szerint nyerünk is és veszítünk is általa. Ezt szemléletes példával érzékeltette a szerzetestanár: régen, ha egy faluban egy legény szépen tudott füttyülni, levette a lábukról a lányokat vele, és híre ment. Ma már a tévében rendeznek tömegével füttyversenyeket, és egyre-másra találják a tehetségeket. Másokat viszont elnémítanak – a legény elveszíti hírnevét a faluban. Hankiss szerint óriási szerephiányt teremtett a globalizáció, az ember elvesztette egyedi rangját, méltóságát a közösség szintjén. Nincsenek többé falusi „kisdobosok”, csak országos sztárok, vagy erre a szerepre törekvő jelöltek. Jelenits István a tréfás Freud-anekdótát idézte fel – amikor a tudósnak lelkesen elmesélték, mi a szenzáció a drót nélküli távíró működésében, azt felelte rá: az a legnagyobb csoda, ha két ember szót ért egymással. „Ahogy ezen a beszélgetésen is történt” zárta Juhász Anna az estet, megköszönve vendégeinek és a művészeknek az emlékezetes pillanatokot.

*****

HANKISS ELEMÉR

(1928–2015)

gondolataiból

A játékról szóló könyvében Jan Huizinga remek példáját adja annak, hogy a játék a valóság és a látszat világa közötti villódzás „mintha világa”. Az anekdota egy ifjú apáról szól, aki belépve a szobába, azt látja, hogy négyéves kislánya egy széksor első székén ül, és „vonatot játszik”. Ahogy meg akarja ölelni fiát, a kislány megszólal: „Ne csókold meg a mozdonyt, apu, mert akkor a vagonok nem fogják elhinni, hogy igazi!” A mozdony egy szék, de olyan, mintha mozdony lenne; tudjuk, hogy nem mozdony, és mégis úgy teszünk, „mintha” mozdony lenne.

Érdemes volna nekünk is gyakrabban belemenni ebbe a mintha játékba. Érdemes volna azt játszanunk, hogy nem félünk; hogy szabadok vagyunk; hogy felelősségteljes polgárok vagyunk; hogy megbízunk egymásban; hogy tudunk segíteni a rászorulókon; hogy fel tudunk építeni egy jobb világot; hogy halandók vagyunk; hogy örökké élünk; hogy játék az élet; hogy nem játék az élet; hogy van értelme az ember életének.

+++++

A „hitetlenek” nem csak azok, akik nem hisznek Istenben vagy valamilyen más természetfeletti, transzcendens lényben, szellemben. Azok az igazi hitetlenek, akik nem hisznek semmiben. Se Istenben, se emberben. Nem hisznek önmagukban. Nem hisznek az életben, az élet szentségében. Nem hisznek az öröm lehetőségében. Nem hisznek abban, hogy segíthetnek másokon. Nem hisznek abban, hogy az életnek lehet, van valami értelme.

+++++

Jó az, ha minden ember békésen és lelkiismeretesen teszi a dolgát, a szántóvető szánt, a halász halászik, a matróz igazítja a vitorlákát, a tanár tanít, a doktor gyógyít. Ez a mindennapi életünk. Ugyanakkor jó lenne hinni abban, hogy az ember nemcsak szánt, vet, gyereket nevel, épít, gyógyít, hanem valami „mélyebb” jelentése, jelentősége is van az életének, valamilyen nagyobb, fontosabb történet, dráma részese, szereplője.

+++++

Ha valaki hirtelen nekünk szegezné a kérdést, azt a kérdést, hogy mi az emberi élet értelme és célja, többségünk zavarodottan állna, és nem tudná, mit válaszoljon. Elfelejtettük a hagyományos válaszokat, illetve nem hiszünk már bennük, új válaszokat azonban még nem találtunk. Ha egyáltalában valaha is találhatunk.

+++++

A keresztség volt az egyik legfontosabb fegyver a gonosz ellen. A keresztény hit szerint a keresztleletlen ember a „démonok áldozata” marad. A hagyomány szerint egyébként a keresztség a hajdani vörös-tengeri átkelés csodáját is idézi. A keresztség szentségének oltalmában a hívők átjutnak a világi élet veszélyes vizein, de az ördög belefut a vizekbe, ahogy annak idején a fáraó hadserege fulladt bele az összezapódó Vörös-tenger hullámaiba.

+++++

A kert a mi saját világunk, egy általunk teremtett és általunk ellenőrzött világ. Rendezett és harmonikus univerzum, szemben a rendezetlen és diszharmonikus külső világgal. A kert egyike annak a ritka pontnak az életünkben és az univerzumban, amelyeket valóban rendben és ellenőrzésünk alatt tudunk tartani.

++++++

A szent nem létezik a profán nélkül.

++++++

A giccs valószínűleg azért marad kívül az igazi művészet birodalmán, mert mindent elkövet annak érdekében, hogy százszázalékosan csak szép legyen.

++++++

A halál abszurditása, a halál tökéletes értelmetlensége csak akkor győzhető le, ha van valami az ember létezésén túl. Valami, ami az egyéni élet elkerülhetetlen végessége, megtörése, megsemmisülése ellenére is értelmessé teszi ezt az életet. Egy tágabb keret, amelyen belül értelme, célja, feladata, haszna van a véges emberi életnek.

++++++

Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy ha valami érthető, akkor az egyben azt is jelenti, hogy ennek a valaminek van valami értelme. Ez azonban nem mindig van így.

++++++

Mondhatnánk azt, hogy mi valami mást értünk boldogságon, mint amit az ért rajta, aki megteremtett minket, és azért nem találjuk igazán a helyünket ebben a világban, ezért nem illünk össze a világgal, ezért vagyunk, csúnya idegen szót használva, inkompatibilisek a világgal.

*****

FARKAS ISTVÁN

LÁTHATATLAN KIÁLLÍTÁS

Jézus pedig azt mondta:

„Azért jöttem a világba, hogy ítéletet tartsak, hogy akik nem látnak, azok lássanak, és akik látnak, azok vakok legyenek.”

...”Ha vakok volnátok – felelte Jézus –, nem volna bűnötök. De azt állítjátok: Látunk. Ezért megmarad bűnötök.” Jn 9

Aki „látta” a kiállítást az, az olvasottak alapján csak legyinteni fog, hiszen leírni úgysem lehet. Aki „nem látta”, az ezután sem érti majd miről is szól. Akkor minek írni róla – kérdezhetnénk? Hát, csak azért, mert a látás – mondják a tudósok – adja életünk külső benyomásainak 80%-át. Tényleg így van? - kérdezhetjük mindaddig, amíg hiányát meg nem tapasztaljuk. Addig csak egy ismeret - értés és érzés nélkül. És ha megtapasztaltuk, akkor mi van? Na, erről próbálok írni – amit lehetséges.

Minap, néhány barátommal – úgy tizenöten, fiúk, lányok, öregek, fiatalok – elmentünk megnézni a Láthatatlan Kiállítást. Kedves közvetlenség, finom udvariasság, bevezetés a ma már alig használt Braille írásba, alapos előkészítés a nem-látók részéről a ránk váró elkövetkezendőkre. Aztán tök-sötétség, ahogy manapság mondják. „Igen – mondja a vezető – megjelennek olyan fények, melyeket valaki esetleg a meditáció során láthat, de ezek csak az agy kivetítései.” A test kezdeti készültsége – amikor minden érzékszerv a maximumára kihegyezett és a figyelem együtt van a váratlan előtt, mint például minden veszélyhelyzetben érezve a saját tér teljes beszűkülését, itt is, az egymásra utaltság és a vezető folyamatos feszültségoldó szövege hatására – lassan oldódott és – számomra meglepő módon – igen hamar egy különös, de komfortos érzéssé szelődött. Valaki nagyon hamar visszanyerte magabiztosságát és bizalmát az együtt-ben és a vezetőben. „Á, ez egy zongora”, „itt egy kép a falon” – hallatszottak a gyermeki felfedezések örömkialtásai a berendezett lakásban, majd a vezető részéről a folyamatos humoros korrekció: „Nem kép, hanem tükör, hiszen ez vakok lakása...!!?” Majd később: „Ez milyen autó, itt az utcasarkon? - Kispolszki? Nagyon jó! Te mindent látsz!” „Na, mi lehet ez a szobor szerinted? Mi ez itt?” „Hát, ez...” „Igen az, ne ijedj meg, ez két női mell. Ez a Milói Vénusz szobra. Nagyon kevés helyen engedik meg a vakoknak, hogy megtapogassák – hogy láthassák - a műtárgyakat a kiállításokon. Párizsban például egyedül a Rodin múzeum ilyen.”

Ahogy egyre beljebb haladtunk a szinte meseországba, úgy nőtt bennem a magabiztosság. Lassan, ha még nem is teljesen, kezdett bennem valaki rájönni a játékszabályra és ezzel együtt a kezdeti kihegyezett figyelem lanyhult. Megtapasztaltam, hogy nagyon sok mindent ismernek az ujjaim, a füleim és az orrom is. Amikor például a végén, a „kávéházban” egy kényelmes fotelben ülve kávéval kínáltak, egészen otthon éreztem magam. Teljesen fesztelenül tettük már fel kérdéseinket a vezetőnek. „Mivel foglalkozik, mióta vak, mit a hobbija, merre járt? Hogy fejleszti azokat az érzékszerveit, amik épek?” Álmélkodva hallgattuk, hogy vállalkozó, van egy cége és vagy tíz alkalmazottja; egy baleset következtében, kisgyerekkora óta vak; élsportoló, lovagol, cselgáncsozik, fut; sportolóként bejárta az egész világot.” Majd sorra mesélni kezdte azokat az élményeit, melyeket utazásai során úgynevezett látó emberek társaságában élt át. Nagy humorral, de tapintatosan ecsetelte azokat a helyzeteket, amikor a látó emberek vaksága annyira nyilvánvalóvá vált, hogy még ők maguk is szembesülhettek vele. Elmesélte, hogy egyik paraolimpián, Sidney-ben egy vakokból álló kis csoportjukat elvitték kirándulni. Másfél órás autótúrát végén egy szakadék szélére vitte ki őket a vezető és azt mondta: „Íme, innen jól láthatók a híres Kék hegyek”!!!

Ami pedig a többi érzékszerv fejlesztését illeti,

arról így beszélt nekünk, a sötétben nem látóknak: „Az érzékszervek érzékenysége nem fejleszhető. Senkinek sem lesz több receptora sem a fülében, sem a szemében, sem az orrában, sem ízlelő bimbóiban, mint amennyivel született. Azonban, hogy mennyire használjuk őket, a saját világi tájékozódási lehetőségeinket, az rajtunk múlik. Egy mindennapi, egyszerű, városi élet minimális érzékszervi aktivitással élhető. Csak a kivételes helyzetek – nagy félelem, nagy düh, nagy szerelem, nagy veszély, mély részvét, vagy a különleges helyzetek, mint egy verseny, egy extrém hideg, -éhség, -fáradtság, -szomjúság – mozgósítják a nagyobb lehetőségeinket.”

Milyen különös – gondoltam -, mintha a természet újra és újra figyelmeztetni akarna, amikor a fenti esetekben felrázza a lehetőségeim tárházát, hogy rámutasson mennyire nem látva élem az életemet. Mennyire szétszórom a figyelmemet, vagy hagyom a jól begyakorolt automatámat működni, ami hihetetlen gyorsan képes a legkülönösebb helyzetekhez is alkalmazkodni úgy, mintha semmi sem változott volna, hogy egy percre se kelljen megállnia önmaga igazolásában, megerősítésében. A kinti, nyitott szemű hipnózis itt bent csukott-szeműbe ment át. Mintha egy gép lennék és minden ezt a fajta működést támogatná.

Búcsúzásnál, kedves együttérzéssel mondta: „Ne higgyétek, hogy a vakok nagyon különös emberek. Pont olyanok mint ti. Köztük is van, aki többet 'lát' és van, aki kevesebbet. Látók közt is vannak csörlátók és a vakok közt is vannak széles-látókörűek”.

Milyen különös adottságokkal vagyunk megáldva. Van egy figyelünk, ami az érzékszerveken keresztül egyszerre sok mindenre kiterjed. Mindenki annyit lát a világból, amennyire figyelme terjed – mondják a nagy gondolkodók. Annyit is hall, érzékel, érez – tehetjük hozzá. Hiszen például, ha nagyon odafigyelek valamire, hamar elfáradok, ugyanakkor semmi mást nem látok, vakon beleestem a dologba. Ha szétszórom a figyelmemet, akkor sok mindent látok, hallok, de semmi sem érint meg, ér el hozzám mélyen, hiszen jól ismert világban, jól ismert játékszabályok közt vagyok. A koncentráció után szórakozok és a valóság sem itt sem ott nem ér el. Érzékszervi érzékeléseim nagy részét az elmém kezeli: azonosítja, lefordítja, elveti vagy észre sem veszi. Nagy hatékonysággal működik. Mikor érhetné el lényemet egy új benyomás? Csak akkor, ha

leállítja az elme – melyet rendszerint az érzélem energiája mozgat – a mechanikus kép, fogalom, mozdulat és érzélemalkotó tevékenységét. Ha képes megállni előtte, ott maradni és teljesen újként látni, amit lát. De a valóság ez a jól begyakorolt mechanikus működés, hiszen életünkben minden folyamatosan változik és mégsem esünk szét. De ki állna meg, ki maradna ott látva és előtte állva? A könnyebb életvitel, a jobb energiagazdálkodás miatt alakult ki ez a képességeink, ami aztán a törvényszerű vakságunkhoz is vezetett. Milyen csodálatosan van megalkotva ez a szervezet, hogy egy érzékszerv kiesését szinte azonnal átveszi egy másik, hogy az élet, a működés csak egy kicsit zökkenve fennmaradjon. Hatalmas erő az, ami a mozgást, a változást, az élet áramlását fenntartja. Ez a lenni vágyásom ereje. Látnom kellene. De honnan ez az erő? El vagyok vágva a forrásától? Nem ismerhetjük? Sohasem? Lehetetlen. Nem így tanultuk. És vannak pillanatok, amikor egy pillanat alatt hirtelen beáramlik egy nagy erő. Mi teszi lehetővé? Máskor mi akadályozza? Mi emészti fel szinte azonnal? Ki használhatná, ha összegyűlhetne? És mire? Miért vagyok itt? Ismerjük a válaszokat. Ezekre a kérdésekre is. „A zsidók még várják a Messiást, a keresztények már nem...” – mondta egy kedves barátom.

Kétféle működés, mindkettőről van tapasztalatom. A kettő közt billeglek. Megkapaszok, majd elsodródok. Közönséges, jól szervező énem felülkerekedik. Aztán újrakezdem. Van egy belső erő, ami nélkül kint csak automatikus működés van. Csak belekapaszokva lehetek erős kívül is. Nyugalomban ez a belső erő megtapasztalható. És van egy külső erő, ami lehetővé teszi ennek a belső erőnek a kifejlődését és megnyilvánulását kifelé, ha lényem nem sodródik bele mechanikusan mindenbe. Ha belül látom semmisségemet, rászorultságomat erre a belső erőre, nem azonosulok semmivel, akkor ott az erő. Belső erő nélkül lehetetlen erőseknek lennünk kint. Ha kívül nem játszunk egy szerepet, lehetetlen nem azonosulni minden látottal, érzékelttel. Külső erő nélkül viszont nem lehetünk erősek belül. Hogyan lehet a belső szabadságot fenntartani, nem azt téve, amit akarok, hanem azt, amit a másik személy, a helyzet akar? „Tegyetek meg és tartsatok meg ezért mindent, amit mondanak nektek, de tetteikben ne kövessétek őket, mert bár tanítják, de tetté nem váltják.” - írja Máté. Ismét egy különös ellentmondás. Talán ezzel éppen azt tanította a Mester, hogy hogyan maradhatunk meg és szolgálhatjuk azt a vágyott belső kapcsolatot, amiről talán már mindannyiunknak lehet tapasztalata, miközben nem egy „bentlakásos iskolában”, hanem az élet sűrűjében vagyok.

Más dolog látni és megint más látni. Vak vezetőnknek igaza volt. Nem kell megvakulni ahhoz, hogy ne lássunk és nyitva lehet a szemünk anélkül, hogy valami valóságosat is látnánk. Két világ határán élünk és nagy önuralomra van szükségünk, hogy ne essünk le, ne

vesszünk bele egyik oldalba se. A kérdés mindig ez: mennyire vagyok képes szembesülni a helyzettel, látni a helyzetet és azt tudatosan szolgálni? Általában mindig többre, mint amennyit józan eszem pillanatnyi reakciója vagy akár jó-szándéka diktálna. Ehhez azonban megállni és látni kellene! De ki és mit? Láthatatlan kiállításon vagyunk.

Kőbánya, 2015. fergeteg hava

*****

HEIDL GYÖRGY

“URAM, KIHEZ MENNÉNK?”

A KAFARNAUMI BESZÉD

Az egyház az évközi 17-21. vasárnapokon, tehát öt alkalommal (!) János evangéliumának hatodik fejezetét olvassa. Amikor ezt a szöveget hallgatjuk, érdemes tudatosítanunk, hogy az úgynevezett „jánosi közösség”, az az őskeresztény gyülekezet, amelyben a negyedik evangélium kikristályosodott, mélyen szakramentális szemléletű. A keresztségben újjászületettek eukharisztikus közösségének teológiája tükröződik az evangélium szerkezeti felépítésében, a nagy (búcsú)beszédekben, a példázatok jelképeiben és a hét csoda-elbeszélésben éppúgy, mint a feltámadás utáni eseménynek, a csodálatos halfogásnak a leírásában.

A víz borrá változtatása a kánai menyegzőn, a tisztviselő fiának meggyógyítása Kafarnaumban, az inaszakadt meggyógyítása a Beteszda tónál, a kenyérszaporítás, a vízen járás, a vakonszületett meggyógyítása és Lázár feltámasztása önmagukon túlmutató csodajelek, amelyek az ősegyház legmélyebb hitét fejezik ki: a hitet abban, hogy vízből és Szentlélekből újjá lehet születni, és az átváltoztatott kenyér és bor közösségében az ember egyesülhet Istennel. Erről beszélt Jézus a művelt és erkölcsös Nikodémusnak (vö. Jn 3,5), és erről a bűnös és megvetett samáriai asszonynak, az első embernek, akinek kinyilatkoztatta önmagát (Jn 4,26).

A szinoptikusoktól eltérően János nem idézi fel az utolsó vacsorán az eukharisztia alapító szavait. Az ő evangéliuma a maga egészében eukharisztikus/szakramentális. Erről a hitről, erről a misztikáról nem csupán szövegek tanúskodnak, hanem képek is, az őskeresztény művészet: gyülekezeti házak (domus ecclesiae), baptisztériumok falfestményei, a katakombafestmények és szarkofágplasztikák, amelyeken a Jó pásztor alakja, a Jákob kútjánál történt találkozás és a jánosi csodajelenetek már a legkorábbi időktől kezdve feltűnnek. E jelenetek magyarázatai feltehetőleg már igen korán részét képezhették a

keresztségi katekéziseknek, amint arra a IV. század végéről fennmaradt katekézisekből következtethetünk (Szent Ambrus, Jeruzsálemi Szent Cyrill, Aranyszájú Szent János). A szóbeli oktatás során a csodákat részint a megkeresztelt élethelyzetének megvilágítására idézik fel (meghalt, de feltámadt, beteg volt, de meggyógyult, stb.), részint annak igazolására, hogy a keresztség vizének és az eukharisztia kenyérének és borának természetét a természetet a semmiből létrehozó isteni Ige képes átalakítani.

Ha az evangéliumot megformáló közösség hitét és tapasztalatát figyelmen kívül hagyjuk, nem nyílik meg számunkra Jézus talán legmegdöbbentőbb beszédének mély értelme. S ha ez nem történik meg, mi is azok számát gyarapítjuk, akiket mélységesen megbotránkoztatott és megbotránkoztat mindaz, amit Jézus az égből alászállt élő kenyérről (Jn 6,25-71) részben a kafarnaumi zsinagógában (6,25-59), részben tanítványai körében (6,60-71) mondott. A leírásból tudjuk: Jézus olyannyira pattanásig feszítette a húrt, hogy mire a beszéd végére ért, már csak tanítványainak legszűkebb köre maradt mellette. Ennek talán profetikus jelentése is van.

A zsinagógai beszéd közvetlen előzménye a Tibériás tavánál véghezvitkenyérszaporítás, amikor Jézus öt árpakenyérrel és két hallal jóllakott több, mint ötezer embert. A csodálatos esemény hatására a tömeg királlyá akarta tenni, ő azonban visszavonult a hegyre, este pedig a vízen járva elindult a tó túloldalán fekvő városba, Kafarnaumba. Másnap az emberek csodálkozva kérdezték tőle, miként jött át a városba (6,25), mire ő figyelmeztette követőit, hogy ne azért keressék, mert kenyeret adott nekik, és ne a romlandó eledelért fáradozzanak, hanem „azért az eledelért, amely megmarad az örök életre” (6,27).

A táplálék jelképrendszere a János szerinti evangéliumban különösen fontos szerepet kap. A kánai menyegzőn a bornak, a samáriai asszonnyal folytatott beszélgetésben a víznek, és most a kenyérnek nyilvánvalóan önmagán túlmutató jelentése van. Jézus már Samáriában, Jákob kútjánál szimbolikus értelemben beszél eledelről, amikor Szikarból visszatérő tanítványainak, akik enivalóért mentek el a városába (4,8), azt mondja: „Van nekem enivalóm, amiről ti nem tudtok. ... Az én eledelem az, hogy annak akaratát cselekedjem, aki küldött engem, hogy elvégezzem az ő művét” (4,32 és 34). A galileai Kafarnaumban e

kijelentés világos párhuzamaként azt mondja a tömegnek: „Isten tette az, hogy higgyetek abban akit ő küldött” (6,29). Mint Isten Küldötte igényt tart az emberek hitére, ezért megkérdezik tőle, milyen jelet visz végbe, hogy higgyenek neki. A kenyérszaporítás csodája kétségtelenül igazolta számukra Jézus küldetésének valódiságát, ő azonban nem egyszerűen Isten küldöttének mondja magát, hanem hozzáteszi ehhez: Isten műve abban áll, hogy őbenne higgyenek. Ki lehet tehát ez az ember? Miért követel magának feltétlen bizalmat, hitet, hűséget? Csak nem tekinti magát egyenlőnek Mózesrel? Ezért megkérdezik tőle: „Mit cselekszel? Atyáink mannat ettek a pusztában, amint írva van: «Égi kenyeret adott enni nekik»,» (6,30-31) Az egyes szám harmadik személy Mózesre vonatkozik. A manna említésével egyszersmind a Mózes által kapott Törvényre utalnak. Atyáik ezt kapták meg a Sinai hegyén, és ez a Törvény Izrael számára táplálék. Ha Jézus olyan küldött, mint Mózes volt, ha ő a második Mózes, azaz a Messiás, akkor a mannanak megfelelő ajándékot tud adni. Jézus ezt követő beszéde az idézett Exodus vers – „Égi kenyeret adott enni nekik” (16,4 vers összevonva a 16,15-el) – magyarázata, amelynek tehát két része van. Ennek megfelelően Jézus először az „égi kenyér” kifejezést értelmezi, majd az „evés” jelentését fejt ki. Közben hivatkozik egy prófétai versre – „Mindnyájan Isten tanítványai lesznek” – (Iz 54, 13 vö. Jn 6,45), és a magyarázatot az első idézetet értelmező összefoglalással zárja (6,58). A beszéd ily módon magán viseli a rabbinikus homíliák ismertetőjegyeit.

Beszéde elején kijelenti, hogy a mannat nem Mózes, hanem az ő Atyja adta, aki most az igazi mennyei kenyeret ajándékozza. Erre hallgatói így kérlelik: „Uram, mindenkor add nekünk ezt a kenyeret” (6,34). Kérdés, hogy anyagi kenyérré gondolnak-e, amint a modern kommentátorok túlnyomó része véli, vagy pedig megmaradnak a kenyér jelképes értelmezésénél. Ha az utóbbiról van szó, akkor azt várják Jézustól, hogy megadja nekik a törvény teljességét, vagyis azt, hogy „mindenkor” a törvény szerint cselekedjenek.

Jézus válasza mehökkentő:

„Én vagyok az élet kenyere. Aki hozzám jön, nem fog éhezni, és aki bennem hisz, sohasem szomjazik meg. De mondtam nektek, hogy bár láttatok engem, mégsem hisztek. Mindenki, akit nekem ad az Atya, hozzám jön, és aki hozzám jön, nem utasítom el, mert nem azért szálltam le a mennyből, hogy a magam akarátát tegyem, hanem annak akarátát, aki küldött engem. Annak, aki küldött engem, az az akarata, hogy el ne veszítsek semmit abból, amit nekem adott, hanem föltámasszam azt az utolsó napon. Mert Atyám akarata az, hogy mindenkinek, aki látja a Fiút és hisz benne, örök élete legyen; és én feltámasszam őt az utolsó napon” (35-40).

A folytatásból érezhető: Jézus idézett szavaiból a hallgatóság azt veszi ki, hogy a mester ugyan joggal nevezi magát kenyérnek, amennyiben a benne hívők számára olyan, mint az éhezőknek a kenyér, a

szomjazóknak a víz, ámde túl messzire megy, amikor azt állítja, hogy a mennyből szállt alá.

„A zsidók ekkor zúgolódní kezdtek ellene, mivel ezt mondta: »Én vagyok a kenyér, aki a mennyből szállt alá«, és azt mondták: »Nem Jézus ez, József fia, akinek ismerjük apját és anyját? Hogyan mondja most: ‘A mennyből szálltam alá’?«,» (41-42)

Mindössze azt a kijelentést értették szó szerint, hogy Jézus a mennyből szállt alá, s ezen megbotránkoztak, a másik gondolatot azonban, ti. hogy ő „élő kenyér” volna, nem tartották elfogadhatatlannak. Ezt és az ezzel kapcsolatos megjegyzéseket tehát képletesen értették. Jézus először válaszol a zúgolódóknak (43-47), majd megismétli a kenyérről mondottakat, mégpedig olyan határozottan és egyértelműen, hogy hallgatói elcsodálkoznak:

„Én vagyok az élet kenyere. Atyáitok mannat ettek a pusztában és meghaltak. Ez a mennyből alászállott kenyér, hogy aki ebből eszik, meg ne haljon. Én vagyok az élő kenyér, amely a mennyből szállt alá. Ha valaki ebből a kenyérből eszik, örökké él. A kenyér pedig, amelyet majd én adok, az én testem a világ életéért.” (48-51)

Ha a jelenlévők az imént csak „zúgolódtak”, immár vitatkozni kezdenek egymással. A vita tárgya az, hogy szó szerint érti-e Jézus, amit mond, vagy ismét képletesen beszél, más szóval: milyen értelemben adhatja eledelül a testét?

„Vitatkozni kezdtek erre a zsidók egymás közt, és ezt kérdezték: »Hogyan adhatja ez testét eledelül nekünk?«,» (52)

Ekkor már mindenki azt várja, hogy Jézus enyhíteni fog a csúnyán félreérthető megfogalmazáson, és felfedi szavainak rejtett jelentését. Ő azonban egészen másként cselekszik. Nemhogy nem enyhít szavain, hanem kizárja azok képletes értelmezését. Azzal az erős nyomatékkal kezdi válaszát, amit a különösen nagy súlyú tanítások előtt szokott mondani:

„Bizony, bizony mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét, és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet tibennetek. De aki eszi az én testemet, és issza az én vére, annak örök élete van, és én feltámasszom majd őt az utolsó napon” (53-54).

Ha a zsinagógában még ezek után is akadt olyan ember, aki kétségbe vonta, hogy Jézus saját, valóságos hús-vér testéről beszélt, az igencsak elámulhatott a folytatáson:

„Mert az én testem valóságos étel (aléthész esztin brószisz), és az én vérem valóságos ital (aléthész esztin poszisz). Aki eszi az én testemet, és issza az én vére, az bennem marad, és én őbenne. Amint engem küldött az élő Atya, és én az Atya által élek, úgy aki engem eszik, az is általam él. Ez az a kenyér, amely az égből szállt alá. Nem olyan, mint amit az atyák ettek és meghaltak; aki ezt a kenyeret eszi, örökké élni fog” (55-58).

Egyéb példabeszédektől (vö. Jn 10,1-11; 15,1-8) és könnyen félreérthető vagy valóban félreértett metaforák

(vö. Jn 3,3-21; 4,32-34) használatától eltérően a kafarnaumi zsinagógában elmondottakkal kapcsolatban Jézus nem jelzi, hogy szavait képletesen kellene érteni. Korábban, még Jeruzsálemben ezt kérdezte Nikodémustól: „hogyan fogjátok majd elhinni, ha mennyei dolgokról beszélek nektek?” (Jn 3,12), s lám, Kafarnaumban megkapjuk a választ: a mennyei kenyérről mondottakat csak képletes értelemben lennének hajlandók elhinni. A zsinagógát elhagyva tanítványainak szűkebb körével is megbeszéli az elhangzottakat. S valóban, ha valamikor, akkor e beszéd után igazán nagy szükség volt egy tisztázó beszélgetésre, hiszen a beszéd szó szerinti jelentése olyannyira botrányos, hogy még Jézus közvetlen tanítványait is felkavarja: „Kemény beszéd ez! Ki hallgathatja ezt?” (60). „Megbotránkoztat titeket?” – kérdezi tőlük. „Hát ha majd látjátok az Emberfiát fölmenni oda, ahol azelőtt volt? A szellem az, ami éltet, a test nem használ semmit. Az igék, amelyeket én mondtam nektek, szellem és élet.” (61-63)

Vajon azért, hogy szavait szellemnek és életnek nevezi, arra utal, hogy az élő kenyérről szóló beszédet szellemileg kell értelmezni? Ha így lenne, kérdés, hogy miért nem csillapította le a zúgolódó tanítványokat a „kemény beszéd” szellemi értelmének felfedésével? A folytatásból ugyanis kiderül, hogy azok a tanítványok, akik nem hittek neki, végleg elfordultak tőle – „Ettől fogva a tanítványai közül sokan visszahúzódtak, és már nem jártak vele” (66) –, s csak azok maradtak mellette, akik, noha nem tudták mire vélni szavait, hittek neki, mert, mint Péter mondja: „Uram kihez mennének? Az örök élet igéi nálad vannak. Mi hittünk, és megismertük, hogy te vagy az Isten Szentje.” (68) Miért hagyta Jézus odáig fajulni a dolgokat, hogy tanítványai közül sokan „visszahúzódtak tőle”? Miért nem mondta el nekik szavai képletes, szellemi jelentését?

Egyetlen logikus válasz kínálkozik ezekre a kérdésekre: a kafarnaumi beszédet szó szerint kell érteni. Annak a kijelentésnek tehát, amely a kafarnaumi zsidóktól kezdve Jézus tanítványain keresztül Zwingliig és napjaink keresztényeiig oly sokakat megbotránkoztatott, van szó szerinti jelentése! Nem kétséges, hogy szellemi jelentése is van, ámde az nem rombolja le, nem oldja fel a betű szerinti jelentést.

Jézus figyelmeztet arra, hogy szavai szellem és élet. Az egyházatyák egybehangzóan szellemi tanításként is értelmezik, és az eucharisztikus áldozat majdani megalapítására is vonatkoztatják ezt a beszédet, hiszen Jézus jövő időben mondja: „A kenyér pedig, amelyet majd én adok, az én testem a világ életéért.” A tanítványok az utolsó vacsorán (Mt 26,26-28; Mk 14,22–24; Lk 22,19-24; 1Kor 11,24-25) értették meg, hogy miként adhatja Jézus emberi testét eledelül: az átváltoztatott kenyérben és borban, amely szellem és élet. Az utolsó vacsora hálaadó felajánlása a valódi testi és szellemi kenyérszaporítás, saját testének, a mennyből alá szállott élő kenyérnek szentségi megszaporítása az

eukharishtiában, aminek előképe a Tiberiásnál történt kenyérszaporítás, ahol az emberek „a kenyeret ették, miután az Úr hálát adott” (eukharisztéantzosz tou Kuriou – Jn 6,23, vö. 6,11). Természetesen ugyanígy az utolsó vacsorán teljesedik be a kánai mennyegzőn végbement csoda, s minden bizonnal éppen erre utal Jézus rejtélyes válasza Mária megjegyzésére, mely szerint „nincs boruk”: „Mi dolgod, s mi dolgom ezzel, asszony? Még nem jött el az én óráim” (Jn 2,3), tudniillik szenvedésének órája.

A kafarnaumi beszédben tehát Jézus rendkívül szokatlan interpretációs módszer alkalmazására kénytelen rábírn hallgatóságát: a jelképes értelemről a szó szerinti értelem elfogadásáig akarja vezetni őket. Ez rendszerint éppen ellenkezőleg történik, hiszen az értelmező a közvetlen jelentéstől halad a közvetett jelentés felé. Jézus hallgatósága azonban eleve metaforikusan értelmezte a mester szavait, mivel azok olyasminek a megtételére szólították fel őket, ami egyszerűen képtelenség, istentelenség és a leggyalázatosabb bűn. Eleinte úgy értették, mintha Jézus azt mondta volna: a testem „bizonyos értelemben” kenyér, vagy „olyan, mint” a kenyér. Jézus azonban nem ezt mondta, és nem akarta, hogy hallgatósága így értse őt. Ezért visszavezeti őket a kijelentés közvetlen, szó szerinti értelméhez, amelyhez még akkor is ragaszkodik, ha az összes tanítvány elhagyja. János evangéliumának elbeszéléséből látjuk, hogy alig két nap alatt hogyan fordult el Jézustól több ezer ember. Csak férfiból több mint ötezer volt azok között, akik királlyá akarták tenni, mert jóllakatta őket a Genezáreti-tónál (6,10). Ráadásul a csoda híre pillanatok alatt elterjedt, úgyhogy másnapra még többen érkeztek arra a helyre, ahol a kenyeret ették (6,23), s mivel nem találták ott, utána mentek Kafarnaumba. A kafarnaumi zsinagógában elmondott beszéd végére azonban az előző nap árpakenyérrel jóllakatott sokaság hátat fordít az élő kenyérnek, s már csak a legszűkebb tanítványi kör marad Jézus mellett, de tőlük is megkérdezi: „Talán ti is el akartok menni?” (6,67).

Nem marad ott más, csak a tizenkettő, akik közül egy, mint az evangélista az elbeszélés végén hangsúlyozza, később árulója lett (6,72). Sem Júdás, sem Péter, sem a többi apostol nem értette még Kafarnaumban Jézus mondanivalóját. Péter és a többiek azért maradtak mellette, mert szilárdan hittek benne. Hitték, hogy ő „az Isten szentje”, és meggyőződésük volt az, hogy Jézusnál vannak „az örök élet igéi”, még ha ezeket az igéket szó szerint kell is érteni, ami olykor teljes képtelenségnek tűnik.

BULÁNYI GYÖRGY

KERESSÉTEK AZ ISTEN ORSZÁGÁT (RÉSZLET) ATYA ÉS FIÚ - A KETTŐ EGY

a) Aki a Fiút látja, látja az Atyát

Az Atya-Fiú és a Fiú-Atya vonatkozásokkal nem ér véget Jézus tanítása Kettejük kapcsolatáról. Az eddig elmondottakból is kitetszik, hogy azonos ügyet képviselnek az emberiség felé, s Jézusnak nem is lesz két külön tanítása: egy az emberiségnek a Fiút érő és egy az emberiségnek az Atyát érő vonatkozásáról. Az emberiség felé történő kinyúlásukban teljes azonosságban vannak egymással, s az emberiségnek sincs két külön útja: egy az Atyához és egy a Fiúhoz. A Fiú teljes azonosságot vállal az Atyával, és az Atya mindent átadott a Fiúnak, hogy képviselje Őt az emberiség színe előtt. E magatartásbeli azonosságokra az emberiségnek a Fiú által meghirdetett Út vállalásával kell felelnie, amely vállalással az ember kedvébe jár - Kettejüknek.

Az Út megrajzolása során hol „Istennek”, hol az „Atyának”, hol a „Fiúnak” kell kedvében járnia az embernek. Akár van kimutatható oka, akár nincs, hogy Jézus az egyes mondatokban a háromból melyiket említi, a „kedvben-járás” magatartásának tartalma nem különbözik aszerint, hogy a három közül melyiket említi. E magatartások rajza során hallunk Tőle olyan mondatokat, amelyekben nem a fenti három valamelyike, hanem egy helyett kettő szerepel: az Atya és a Fiú. Ezek a nyilatkozatai további fényt vetnek Kettejük kapcsolatára.

Ezekben az Embertől-Istenig érő vonatkozásokban a vonatkozástartalmat a következő igék jelölik: látni, látva-ismerni, ismerni, félve-tisztelni, hűségesnek lenni, befogadni-elfogadni, ill. gyűlölni. (Jn 14,7,9; 8,19; 14,7-9; Lk 10,16; Jn 5,23; 14,1; Mt10,40; Mk 9,37; Lk 9,48; Jn 13,20; 15,23-4) E nyilatkozatok ugyanazt a magatartást kívánják az embertől mind az Atya, mind a Fiú iránt: Tisztelni kell a Fiút, mint az Atyát; övéinek hinniök kell Istenben és Benne is. Ugyanazt a magatartást kárhozzatják is: „Sem engem nem ismernek, sem Atyámat; ha engem ismernének, akkor talán Atyámat is ismernék”; valamint „aki nem tiszteli a Fiút, nem tiszteli az Atyát sem” és „aki engem gyűlöl,

Atyámat is gyűlöli”. A jeruzsálemiekről állítja: „gyűlöltek engem is, Atyámat is”. (Jn 5,23; 14,1; 8,19; 5,23; 15,23-4)

A fent említett mondatok két vonatkozási második pontot állítanak. Az emberből, mint vonatkozási első pontból kiinduló magatartás szükségképpen az Atyát is, a Fiút is éri. Akkor is, ha a jeruzsálemiek úgy gondolják, hogy az Atyát ismerik, tisztelik, elfogadják, csak a Fiút nem. Az „amint”, „is”, „sem” szócskák világosan mutatják, hogy Jézus ezt másképpen gondolja: a mondatok által tartalmazott vonatkozástartalmak az Atyát is, a Fiút is érik.

Vannak azonban Jézusnak olyan nyilatkozatai is, amelyek az emberhez, mint vonatkozási első ponthoz, egyetlen vonatkozási második pontot rajzolnak, bár a vonatkozási magatartás éri az Atyát is, a Fiút is. Ennek legélesebb megfogalmazását Márknál találjuk: „És ha valaki engem befogad, nem engem fogad be, hanem az engem Küldőt”. (Mk 9,37) Igen éles és formailag feltétlenül ellentmondást rejtő fogalmazás. Hiszen egyfelől elismeri, hogy az ember befogadja a Fiút, másfelől tagadja a Fiút-befogadást. Ez a nagyon éles fogalmazás valójában nagyon éles tagadása a két vonatkozásnak. Hangsúlyozása annak, hogy csak egyetlen befogadási vonatkozás van. Hangsúlyozása annak, hogy a befogadó ember a maga Fiút-befogadásával fogadja be egyszerre mind az Atyát. E mondat szemlélete nyilvánvalóan túlmegy az előbb említett nyilatkozatok „is...is”-világán. E nyilatkozat nem az Atya és a Fiú iránti azonos magatartásokról szól, hanem arról, hogy nincs is két magatartás. Nem két azonos magatartás van, hanem egyetlenegy.

Kevésbé éles fogalmazásokban ugyan, de lényegében ugyanezt kapjuk a másik három evangelistától: „Az engem befogadó befogadja az engem Küldőt”; „és ha valaki engem befogad, befogadja az engem Küldőt”; „az engem megvető, megveti az engem Küldőt”. (Jn 13,20; Mt 10,40; Lk 9,48; 10,16) Ezekből a mondatokból hiányzik a fenti ellentmondás: Jézus nem tagadja, amit állított - a Fiút-befogadást. Tagadás nélkül állítja a Fiút-befogadást Atyát-befogadásnak. Ugyanúgy tagadják tehát e nyilatkozatok a két vonatkozási tartalmat, ahogy a márkai mondat. Persze e kevésbé éles megfogalmazásban is jelentkezik egy logikai nehézség: az azonosság elvével látszunk bajban lenni. Jézus a Fiút-befogadást Atyát-befogadásnak állítja. Tudatosan járt el. Mutatja ezt beszélgetése Fülöppel az utolsó vacsorán. Jézus mond egy mondatot a kettős vonatkozás szellemében, s ez váltja ki Fülöp közbeszólását. Jézus mondata ez: „Ha megismertetek volna engem, megismertétek volna Atyámat is; és mostantól fogva ismeritek Őt és láttátok Őt”. Fülöp furcsállja ezt a múlt időt (láttátok), úgy gondolja, hogy nem látták és ezért szól: „Uram, mutasd meg nekünk az Atyát...”. Erre következik Jézus számukra meglepő válasza, amely túlmegy előző mondata kettős vonatkozásán és az imént említett nyilatkozatokhoz hasonlóan egyetlen

vonatkozást állít: „Annyi idő óta veletek vagyok, és mégsem ismertél meg engem Fülöp? Aki engem látott, látta az Atyát. Mi módon mondod tehát: Mutasd meg nekünk az Atyát?”. (Jn 14,7-9) Jézus válasza nem hagy kétséget. Állítja, hogy aki Őt látja, az Atyát is látja; és állítja, hogy aki Őt látja, az Atyát látja.

Jézus tehát nemcsak azonos vonatkozástartalokat tanít, hanem egyetlen vonatkozástartalmat is tanít. Az Embertől-Istenig érő magatartások részint párhuzamos, részint egymást takaró vonalakként jelentkeznek tanításában. Így hát Jézusnak két állítás-sora van. Aki látja, ismeri, tiszteli, hűséggel követi, befogadja, ill. gyűlöli a Fiút, az látja, ismeri, tiszteli, hűséggel követi, befogadja, ill. gyűlöli az Atyát is. Ez az egyik állítása. A másik pedig: aki a Fiút látja...befogadja, ill. gyűlöli, az az Atyát látja...befogadja, ill. gyűlöli. Az első fogalmazásban az Isten kettő. A másodikban az Isten egy. Ha mind a két fogalmazás érvényes, akkor ennek logikai előfeltétele, hogy a Kettő kettő is, és a Kettő egy is. Hogy az Isten kettő - az az előző két numerus anyagából nyilvánvaló. Ennek a numerusnak célja megmutatni, hogy Jézus tanításában az Isten nemcsak kettő, hanem egy is.

b) Amit az Atya tesz, azt a Fiú teszi

Megfordul a helyzet: Isten lesz a vonatkozási első pont, és az Ember a második. Az előző két numerusban is Isten volt a vonatkozási első pont. Csakhogy míg ott vagy az Atya vagy a Fiú szerepelt vonatkozási első pontként, addig a most megnézendő nyilatkozatanyagban az Atya és Fiú lesz a vonatkozási első pont, s az Ember a második. A 38 éve beteg ember szombatnapi gyógyításán botránkozó jeruzsálemieknek mondja: „Atyám szüntelenül munkálkodik és én is munkálkodom”. (Jn 5,17) A mondat időhatározója („szüntelenül”) az időtlenségi idő kifejezésére szolgál, s Jézus erre a szünetek-szakaszokat nem-ismerő időtlen munkálkodásra hivatkozva indokolja, hogy Ő sem tart a szombat kedvéért szünetet abban a munkálkodásban, amely párhuzamosan azonos az Atyáéval. Folytatólagos szavai gazdagon illusztrálják ezt a párhuzamos azonosságot: „Amit ugyanis az Atya tesz, azt a Fiú ugyanúgy cselekszi...amint az Atya halottakat támaszt fel és életre kelt, úgy a Fiú is életre kelti, akit akar”. (Jn 5,19,22) Ugyanezt a párhuzamos azonosságot érzékelteti egy későbbi kitétele: „sok jó cselekedetet mutattam nektek Atyámtól”. (Jn 10,32)

A fenti mondatokban az „is”, „ugyanúgy”, „úgy”, „Atyámtól” szavak két párhuzamos magatartásról vallanak, de vannak Jézusnak oly nyilatkozatai is, amelyek már nem párhuzamról beszélnek. Tanította ennek az Isten-től-Emberig érő vonatkozásnak egyetlen-voltát is. Árnycoltan erre utal már akkor is, amikor arról szól, hogy „Atyja nevében” cselekszik; (Jn 10,25) de a Fülöpnek mondott szavakban világosan jut kifejezésre ez az egyetlenség. Fülöp arca hitetlenséget árulhatott el Jézus szavainak hallatára; s ezért

fogalmazódnak Jézus szavai így: „Nem hiszed-e, hogy...az Atya, aki bennem van, Ő cselekszi a cselekedeteket?” (Jézuséit). (Jn 14,10) Ebben a nyilatkozatban, amit a Fiú tesz, azt az Atya teszi. Túljutottunk tehát a párhuzamosokon; itt is egymást takaró vonalokról, azaz egyetlen vonalról van szó. Az Atyától-Fiútól kiinduló magatartásokra vonatkozóan is áll, hogy érvényes a két párhuzamos magatartás is, és érvényes az egyetlen magatartás is. Egyfelől tehát, amit a Fiú tesz, azt az Atya is teszi és megfordítva; másfelől pedig, amit az Atya tesz, azt a Fiú teszi és megfordítva. Az eredmény tehát az Isten-től-Emberig érő vonatkozásokban ugyanaz, amit az Embertől-Istenig érő vonatkozásokban tapasztaltunk: a kettő részint kettő, a kettő részint egy.

*****

KOVÁCS TADÉ

**A GONDOLAT,
A SZÓ,
ÉS A TETT
IGAZSÁGA,
HASZNOSSÁGA,
VILÁGOSSÁGA,
MELEGE,
SZÉPSÉGE,
SZENTSÉGE**

Bóta Tibor témái minduntalan fölizzítják billentyűzetemet. (Koinónia 2014. december)

A cím kissé terjengősre sikerült. Szűkítsük a fogalmakat kezelhető méretekre!

1. A tettet csak mint actus humanust, emberi tettet vesszük figyelembe. Sem a vegetatív, sem az ösztönös viselkedés megnyilvánulásait, de még a kényszeres vagy kikényszerített tetteket sem. Bár az öröklődés és az elvárások erdeje meglehetősen korlátozzák tetteink mozgásterét, valamennyi az ú.n. egészséges ember számára mégis marad. De ez a szabad tett is rendelkezik olyan tulajdonságokkal, amelyeket méltán nevezhetünk meghatározottságoknak. Vegyünk egy kéznél levő példát! Írom ezt a cikket a Koinóniába. Ez egy folyamat. Volt kezdete, remélhetőleg lesz vége. Most épp a közepe felé haladok vele. A fizikai térben jelenik meg úgy, hogy kevésbé béna jobb kezemmel billentyűket nyomogatok le a számítógépemen, minek eredményeképpen értelmesnek tűnő mondatok jelennek meg a monitoromon, majd a nyomtatóba tett papíron, vagy a szerkesztő monitorán, ha elküldöm neki, hogy közölheti. A mondatokat azonban nem az ujjaim formálják meg, hanem az agyam. Ezt a cselekvéssort a gondolataim

határozzák meg. Olvasható szöveget hozok létre, mely mondatokból, szavakból, betűkből áll. Magyarul írom. 16-os méretben, hogy műtött szemem jobban lássa. A Word program aláhúzza elütéseimet. Ezeket azonnal javítom. Sajátos meghatározottságú folyamatot hajtok végre, melyben egyaránt fellelhető a gondolat, a szó és a tett.

2. A szavak mondatokká állnak össze. Kifejezik a gondolatokat. A nyelvi eszközöket használhatjuk a hangképzés révén beszédre, mely így hallhatóvá teszi gondolatainkat. De a beszédet le is írhatjuk. Így lesznek a gondolatok láthatóvá, vagyis olvashatóvá. Egy gondolatot különböző nyelveken is ki lehet fejezni, de azonos nyelven is lehet többféle kifejeződése. Gondoljunk egyetlen vers többféle fordítására. Nem nyelvi kifejezései is lehetnek a gondolatnak.

3. A gondolat a központi idegrendszer valamelyest tudatos működése. Megelőzheti mind a szót, mind a tettet, de kísérheti, követheti is. Az ébren lévő ember lelkében rengeteg gondolat kavarg. Ezeket valamennyire kontrollálni is tudjuk. Az álmoképeket már annyira sem. Gondolataink nagy része soha nem jut kifejezésre. Más részük csak születésük idejétől bizonyos távolságra az emlékezés közvetítésével. A fogalmi gondolkodás ítéletekké áll össze. Az ítéletek következtetéseké.

Lássuk mármost a cím második részét, a fentiek milyenségét a transzcendens (mindenre érvényes) fogalmak, az igazság, a jóság, a szépség és a szentség tükrében.

4. Igazság. Igaz az, ami tudatunkban megfelel a valóságnak. Ellentéte a hamis. Hamis valami, ha tudati képe részben vagy egészen eltér a valótól.

4.1. A gondolatom akkor igaz, ha valamennyire megegyezik a valósággal, vagy legalábbis nem ütközik a logika törvényeivel. A mese és a példabeszéd, a sci-fi, a tréfa, a modell gondolata eltérhet a valóság szószerinti értelmétől, de hordozhat művészeti, szórakoztató, erkölcsi vagy tudományos igaz voltot. Ez a cikk még nem valósult meg, hiszen csak most írom. A fejemben sincs meg teljes mivoltában, csak vázlatosan, vagy még annál is homályosabban. De már eddig is hordoz bizonyos igaz megállapításokat, esetleg tévedéseket. Hazugságokat nem, mert ahhoz szükséges a megtévesztés szándéka, ami nem volt meg bennem, amikor hozzáfogtam, és most sincs. Ellenkezőleg. Szeretnék feleleveníteni, felfedezni, megosztani hasznos igazságokat. Hátha több is van, vagy ha csak egy, azt több részre lehet bontani, ahogy Tibor teszi cikkében, midőn a főcímet alcímekre bontja.

Az igazságok többfélék. Vannak

- egyetemes érvényű és részigazságok,
- tisztán elméleti igazságok, és gyakorlatiak,
- hasznosak és nem hasznosak,
- értékesek és károsak,
- időszerűek és nem időszerűek. Stb.

Az igazságok felismerhetők, átadhatók, bizonyíthatók,

ellenkezőik cáfolhatók.

Elsajátításuk történhet belátás, kikövetkeztetés és mások közléseinek elfogadása révén.

4.2. Szavaink akkor igazak, ha nyelvi eszközökkel (beszéddel, írásban) pontosan tükrözik gondolatainkat. Ám gondolatokat nemcsak nyelvi eszközökkel lehet kifejezni. Képletekkel, képekkel, szobrokkal, zenével, tánccal, mozdulatokkal is ki lehet. Ezek mind lehetnek igazak, ha megfelelő kifejezői a gondolatoknak, függetlenül attól, hogy ezek a gondolatok igazak-e. De nagyon veszélyesek az olyan kifejező eszközök, melyek pontos, vagy pláne jó és szép formába öntenek hamis vagy pláne káros gondolatokat.

4.3 Tetteink igazsága már inkább a jóság körébe tartozik és kétféle: szubjektív, ill. objektív.

4.3.1. Szubjektív igazságuk attól függ, mennyire felelnek meg gondolatvilágunknak, más szóval lelkiismereti ítéleteinknek.

4.3.2. Objektív igazságuk pedig attól függ, mennyire felelnek meg az erkölcs egyetemes normáinak: egy szóval az arany szabálynak, vagyis a főparancsnak. Jézus valószínűleg ezt fejtette volna ki Pilátusnak, ha azt érdekelte volna az igazság. (Jn 18,37k)

5. Jóság. Ezt bontottam a címben hasznosra, világosra, melegre. Igen, a jóság ugyanúgy transzcendens fogalom, mint a többi három, de jóval többértű, mint azok.

Jó az, amiben minden megvan, ami eredeti rendeltetésének, vagy aktuális céljának megfelel.

5.1. Jó gondolat mindaz, ami ehhez a kellő terjedelmű cikkhez tartozó, de még nem abundáns, fölösleges tartalmakat hordoz. Rossz gondolat többféle is lehet: ide nem tartozó, fölösleges, homályos, félrevezető, szájbárágós, ostoba, goromba, finomkodó, nagyképűsködő, szerénykedő, trágár, prüd, stb.

Létre jöhet jó gondolat egy rossz cím, egy érdektelen téma melléktermékeként is. Vak tyúk is találhat szemet. És a legérdekesebb témát is megfogalmazhatom magamban olyan ügyefogyottan, hogy kimondani, pláne leírni már nem is merem. Persze javíthatom ügyefogyott gondolataimat egészen addig, míg jó gondolattá, megosztásra érdemessé nem válnak.

5.2. A jó szó nyilván egy jó gondolat kimondása, leírása. Hogy egy jó gondolathoz jó szavakat is találjunk, ahhoz egy csomó összetevőnek kell megfelelniük. Nem elég, ha a mondat igaz, szabatosnak, világosnak, lehetőleg szívmengetőnek is kell lennie. Vegye figyelembe hallgatóságát, várható olvasóit. Jézusnak és Szókratésznek annyira fontos volt, hogy kivel közlik jó gondolataikat, hogy mindig csupán a jelenlévő hallgatóság számára akartak jól fogalmazni, ismeretlen, ki tudja, mikor hozzájutó olvasók számára egy sort se írtak le. Még szerencse, hogy az evangélisták, Plátón és Xenofón nem voltak erre ilyen kényesek. Én se. Mi grafománok az íróasztalfióknak és a wincseszterünknek is hajlandók vagyunk ezt-azt leírni. De azért jó néven vesszük, ha valaki hozzászól ahhoz, amit hall, olvas tőlünk. Akkor is, ha belénk köt, vagy főleg, ha kijavítja

azt, amit nem fogalmaztunk meg elég jól, vagy más hiányosság éktelenkedett szavainkban. Amíg a jószándékot feltételezzük egymásban, addig a közléseink, akár támogatóak, akár cáfolóak, jó mederben folynak. Itt mégis kell tennem egy kiegészítő megjegyzést. Szorosan ide tartozik. Az időbeliségünkkel kapcsolatos. Ez pedig a lényeges és mellékes megkülönböztetése. Senkinek sincs annyi ideje, hogy lényegtelen dolgokra fecsérhelhesse, egy társaságtól pedig lényegtelen javítgatásokra pazarolni az időt, többszörös rablás: annyszoros, ahány tagból áll a társaság.

5.3. A jó tett. Jó a tett, ha megfelel egy jó célnak. A jószándékú ember jó tetteket hajt végre. A jó tettek jó szokássá fejlődnek. A jó szokások alkotják az ember jellemét. A jellemes ember jó. Alapvető beállítottsága rendeltetésének megfelelő. A jó magatartásra törekszik minden fogyatékosága és botlása ellenére is. A rossz ember jellemtelen, pontosabban olyan jellemvonások épültek a jellemébe, melyek vagy rossz szokások, vagy inkább a hajlamainak felelnek meg, mint a helyzetnek, az aktuálisan megfelelő magatartás normájának. Velejéig gonosz ember nincs. Hozott hajlamaink alkalmassá tesznek az előforduló esetek 50%-ában jó magatartásra. Ám a maradék 50% esetében a hajlamainkkal ellentétesen kellene viselkednünk, hogy az megfelelően az egyetemes jó normájának. Ez pedig erőfeszítés nélkül nem megy. Kényelemszeretetünk ellenzi, akadályozza az erőfeszítéseket. Erre mondja Jézus: vegyétek magatokra igámat! (Mt 11,29k) Szent Ignác pedig így biztat: agere contra. Tégy most ellene a kényelemszeretetre vonatkozó hajlamodnak. Másodsorra már könnyebb lesz. Gyakorlás révén ugyanolyan erejű készségre teszel így szert, mint amilyenre korábban csak a hozott hajlamod képesített az ellentétes irányba. Ez az erény kialakulásának folyamata. Sőt erénypárokról beszélhetünk, amiknek az egyik felét hoztuk, kaptuk, a párját pedig hozzá szereztük, mint a derék szolgák a talentumokról szóló példabeszédben. (Mt 25, 20-23) Egyenesen azt állítom: erre kaptuk a földi élet idejét, hogy alatta hajlamainkat erénypárokká fejlesszük embertársaink és a magunk javára, Isten öröme. (V. ö.:Menj be Urad örömebe! U.o.) Szent Tamás Arisztoteléstől átvett elve, (in medio virtus) „középen az erény” a következőképp egészülhet ki: két szélsőség között párban az erény. Milyen terjedelműre csináljam a cikkem, hogy ebből a szempontból jó legyen? Ne legyen se terjengős, se kurta, teljességre törekvő legyen, de tömör! Milyen tartalmú cikket írok, hogy az e szempontból jó legyen? Ne legyen tudálékos, se együgyű, legyen okos, de egyszerű! És így tovább. Összefoglalva, ha szeretem az olvasót, nem írok olyasmit, amit magam se vennék a kezembe, hanem olyat, amit szívesen olvasnék. (Tób 4,15; Mt 7,12; Lk 6,31-ben van az arany szabály) A főparancsba minden egyéb norma beleérthető. (Mtörv 6,5; Lev 19,18; Mt 22,35-40; Mk 12,28-31; Lk 10,27k) Definícióm így szól:

Jól cselekszem, ha minden lehetőséget megteszek, ill. elfogadok akárki valódi szükségleteinek kielégítésére, bárki jogos igényeinek figyelembevételével. A jó szokásokkal kapcsolatban szükséges megjegyezni a rutin fogalmát. Arról, hogy egy cselekedet az adottságunk vagy a gyakorlás révén könnyeden megy, még nem válik értéktelenné. Isten nem az izzadságunkra hajt. A rutin hiányossága a forrás felől nézve válik selejtessé. Az eredeti jószándék párolog el mögüle. A gondolati háttér. Ez a kifáradás. Kiegészítés esetén fordul elő, amikor kihül az első szeretet. Aktív vagy passzív pihenéssel, a lelki élet újszerű, nem rutinos gyakorlataival lehet védekezni ellene, ill. megelőzni.

6. Szépség: Szép a szépérzéknek megfelelő tárgy. Ez elég sikamlós értéke a létezőknek. Csúnya, ami nem tetszik. Csakhogy ízlések és pofonok, helyenként, időszakonként és személyenként különbözőek lehetnek még akkor is, ha Kant szellemében kikapcsoljuk az érdeket. Szoktak hivatkozni valamiféle belső összhangra is a meghatározásnál, de vajon nem érzi-e szépnek a kakofóniáját egy darabnak, aki azt szereti, holott a szerző pont a harmóniát igyekezett kerülni, mikor írta?

6.1. Szép egy gondolat, ha megfelel bizonyos esztétikai normáknak. Ám stílusonként mást és mást tartottak a szépérzékük számára megfelelőnek az emberek. Vannak idejétmúlt stíluselemek, de vannak koroktól függetlenül szép gondolatok is. Ezekről persze már csak kifejezésükből értesülünk. A szép forma azonban ne tévesszen meg bennünket, ha a gondolat téves vagy gonosz. Lehet a gonosz is esztétikusan feldolgozni, de csak mint gonosz.

6.2. Szép a szó, a próza, a költészet, az alkotás, a mű, ha esztétikus. Ez kissé tautológikusra sikerült. Nem bíbelődöm tovább a meghatározással. Fontosabb mondanivalóim vannak. Az embereknek joguk van a szépre. Ezért bizonyos szintig kötelességünk vigyázni a belbecsen kívül a külsínra is. Legalábbis amíg társadalomban élünk. A művészien megformált gondolatok pedig emelik a lelkünket. Azokét is, akiktől származnak, azokét is, akikkel közlik azokat. Ilyenek Jézus beszédei. Ismét egy praktikus megjegyzés: Az igazért, jóért szentért élni is meghalni is érdemes, ha kellő mértékű. A szépért legfeljebb élni. Meghalni már nem. Belehalni sem szabad az erőlködésbe, hogy felülmúljam a legvirtuózabbakat. Cipész maradjon a kaptafánál, csináljon csinos cipőket. Végül ismét az óvás. Csak igaz és jó gondolatokat szabad szép formába önteni. Hamis és gonosz gondolatokat tilos, mert káros voltak így fertőzőbb. Sajnos születnek és születnek olyan esztétikus alkotások, elhangzanak szép szavak, melyek jól csomagolt mérget tartalmaznak lelkünk számára. Legyünk résen, tartsuk távol tőlük magunkat is, másokat is figyelmeztessünk. Jókai: Az aranyember c. regénye, Paszternák Zsivágó doktora a házasságtörés apoteózisai. A profi, a Rettenhetetlen c. filmek az erőszak heroizálásai.

6.3. A szép tett, ha másé, olyan, hogy meghat, lenyűgöz,

megvigasztal, katarzist okoz. Ha az enyém, kiegyensúlyozottá, megelegedetté, boldoggá tesz. Jézus igen dialektikusan fogalmaz e témában: Úgy világítson világosságotok, az emberek előtt, hogy a ti jótetteiteket lássák, és mennyei Atyákat dicsőítsék! Mt 5,16; 6,1-4; 16-18) „Vigyázzatok ám, hogy igaz életeteket ne azért éljétek az emberek elé, hogy megbámuljanak, de ha mégis, nincs béretek Apátoknál, a Mennyeinél! (Mt 23, 5; Lk 6, 24) Amikor tehát jótékonykods, ne trombitálj magad elé, ahogy a komédiások csinálják az összejöveleken meg a sikátorokban, hogy (aztán) megtapsolják őket az emberek! Ámen, azt mondom nektek: elnyerték a bérüket. (Mtörv 15,11) Amikor viszont te jótékonykods, ne vegyen róla tudomást a balod, mit csinál a jobbod, hogy jótékonyságod a rejtekben történjék; és Apád, a rejtekben néző, majd megfizet neked.”

Ha gyakorlattá lesz nálam a szépen viselkedés, ez már mehet szinte öntudatlanul is. „Szinte” – mondom, mert, ha kell, reflektálni tudok azért rá, de csak, ha kell. Egyébként nem, mert nem én vagyok benne a fontos. Ami a dolog esztétikai oldalát illeti, férfi társaim, ne szégyelljünk szépen viselkedni! Nem kell némi gorombasággal fűszerezni, ha valami szépet találtunk csinálni valakinek. Az még nem nőiesít el minket. Kivéve, ha udvarlásnak venné, amit nem annak szántunk. A szép nemnek és a művészeknek kétségtelenül több érzékük van a szép tettekhez, mint a többieknek. Ettől még nem lesznek istenek és dívák. Sajnos hajlamosak többet megengedni maguknak, mint mások. Ha közel vagyunk hozzájuk, jó erre figyelmeztetni őket.

7. A szent. Minden szent, ami istené. Így az egész teremtés. De akkor mi a profán? Világias minden, ami független az istenitől, vagy legalábbis függetlenedni próbál. Az önállóság nem egyenlő a függetlenedéssel!

7.1. Szent a gondolat, mely méltó az Istenhez. Akár komoly, akár vidám. Ami igaz, jó és szép, az szent is. Ami nem, az nem.

7.2. Szent a szó, mely szent gondolatokat fejez ki. A nem nyelvi eszközökkel kifejezett szent gondolatok is szentek. Nemcsak a szent zene, a misztériumjáték, a szent tánc, a liturgia, az egyházművészeti alkotások, hanem az értékes világi alkotások is. Világi, nem világi! PL Sánta Ferenc: Halálnak halála.

7.3. Szent minden cselekedet, mely Istennek tetszik. Ezért hát csak a bűnös, önző tettek nem szentek, mégha annak szánták is őket, akkor sem. Még tudatlanságból téves tettek is lehetnek szentek a jószándék miatt, melyből fakadnak. Ezért mondják, hogy a butaság a nyolcadik szentség. Ettől még a téves szent tettek okozhatnak szörnyű károkat. Erkölcsileg és szakrálisan pozitívak lehetnek, (jók és szentek); míg logikailag, gyakorlatilag negatívak (hamisak, károsak). PL keresztes hadjáratok, főképp a gyerekeké!

HÉJJ TIBOR

HOZZÁSZÓLÁS

Bóta Tibor novemberi *Koinónia*-ban megjelent „Az ember döntéseinek, cselekedeteinek tudatossága” című írásához.

Eljutott hozzám Bóta Tibor írása, amely korábban a *Koinónia*-ban jelent meg. Gondolataira – kérésének megfelelően – az alábbiakban reflektálok.

„A tudatosítás során ugyanis az énkép egyes összetevőiről kiderülhet, hogy azok az énídeált, nem pedig a valóságot tükrözik. Fény derülhet például arra, hogy az énképben az énídeál szerinti szelídségből fakadó erőszakmentesség valójában a konfliktusoktól, az erőszaktól való félelemből

fakad; vagy, hogy a közösség iránti igény az egyedülléttől való félelemből, nem pedig az énídeál szerinti, és az énkép részévé tett mindent megosztani akarásból fakad. Hasonló módon az ember képzelte lazasága (probléma mentessége) lehet, hogy azt igyekszik elfedni, hogy nem mer semmihez sem komolyabban kötődni, semmibe sem komolyabban belevonódni, mert fél a kiszolgáltatottságtól, az elutasítástól, a kudarctól. Ha az ember elhatalmasodó indulatok közepette érvel az erőszakmentességről, még az is a séma/attitűd módosítás szükségességét jelzi.”

A bold kiemelés az önismeret (hiányának) jelentőségére világít rá – torzítva érzékelt, vagy helyes érzékelés ellenére torzítottan észlelt inputokra befolyásoltan reagálunk – és még elégedettek is vagyunk. Nemcsak hogy nem észleljük a kognitív disszonanciát, hanem így oldjuk fel (tudattalanul), a továbbiakban pedig sémaszerűen „beleragadunk”.

Ami pedig a kurzív kiemelésemet illeti, ennek kapcsán elgondolkodtam a közösségi gyakorlat néhány sajnálatos jelenségén. Valóban a közösség kárára van az erőszakos erőszakmentesség, az összeszorított fogakkal történő kényszermosolygás és a munkát szükséges rossznak tudatosítandó sémarögzítési elvárások diszharmoniaja, ill. ha a már korábban bennem (bennünk) kialakult séma gondolkodás nélküli elfogadása is gyakorlattá válik.

Gondolatban megpróbáltam továbbvinni az írás végkonklúzióját, hiszen nemcsak azért kell tudatosság, hogy utána sémaszerűen aszerint működjünk, hanem arra is jó a tudatosság, hogy melyek azok a témák, ügyek, helyzetek ahol „sémaszerűen” vissza kell utalnunk a döntést és cselekvést a tudatos szférába. Konkrétan az önbecsapó kísértésekre gondolok: hiúság, uralkodni akarás, népszerűség hajhászás vagy akár túlzott megfelelni akarás.

Miután én – sémaszerűen – pragmatikus vagyok (vagy

azzá váltam az előzetes tudatos észlelések hatására), így nekem fontos a gyakorlati „megfogása” a gondolatoknak, most pl. így. Nekem ettől válik l'art pour l'art tudományból hasznos(ítható) bölcsességgé.

Héjj Tibor a Sapientia Morálteológiai Tanszék oktatója (témája: „A keresztény, felelős vállalkozás”, és a Proactive Management Consulting Kft. Ügyvezetőjeként maga is vállalkozó.

*****

DRYP

MIRŐL MI JUT AZ ESZEMBE

Még csak január végét morzsolgatom, de már a márciusi kerti naplóba próbálom beleélni magam. Mint a színházban. Legutóbb is jóslás-kockázat volt a mackó-barangolás írás, de mintha olvasták volna ezek a bundások is, valóban felbukkantak a nógrádi falvak környékén.

Mégsem próbálom kitalálni lesz-e árnyékuk néhány nap múlva – merthogy az asztalomon ma 28-át mutat a naptár – a portyázó medvéknek. Felénk most éppen összefüggő szürke égbolt borítja a tájat és időnként aprószemcsés hó is szitál belőle. A tegnapi napsütést cserélte le erre a homályra. Ettől még ugyan akadna tennivaló a kertben, például mákot is vethetne, aki szilvaérésre mákos gőzgombócot szeretne készíteni a saját terméséből. Mire ezek a sorok valamelyik elszánt olvasó (mármint az olvasásra elszánt olvasó) elé kerülnek, már elkésett a mákos tipp. Vetni ugyan később is lehet, de akkor már inkább a máktokbarkóké lesz az öröm. Minél korábban vetjük, no meg, ha az időjárás is segítségünkre jön, annál előbb virágozik a mák, így a máktokormányos májusra általában lekési a zsenge gubókat. Későbbi vetésből viszont kedvükre lakmározhatnak a haszontalan ormányosok. Az őszi vetésű máknál gyakorlatilag ezért nincs gond ezzel a kártevővel.

Mielőtt jobban belekeverednék a mákkárosítók közé – mert sorolhatnék még néhányat a máktokszúnyogtól kezdve a mákszár darázson át a mákgyökér ormányosig – inkább beszámolnék egy krumplis tanácskozásról. A

burgonya ültetése úgyis március közepén, végén lesz időszerű, éppen mire ezek a sorok napvilágot látnak.

Történt ugyanis, hogy jósorom úgy hozta, eljutottam Keszthelyre, ahol a Pannon Egyetem Agrártudományi Centrumának épületébe Burgonya ágazati fórumra hívták a Burgonyakutatási Központ e fontos növényünk termelőit. Egyébként is érdekelt a hazai krumpli helyzete, de az igazi indítékot számomra a meghívón szereplő felkért hozzászólók egyike jelentette. Nevezetesen a CBA beszerzési igazgatója. Elébe vágok a slusszpoénnak, mindenki eljött, aki a meghívón szerepelt – a mezőgazdaságért felelős államtitkár is – csak a CBA igazgatója nem. Előtte nap délután mondta le részvételét.

Mielőtt elmondanám miért is sajnáltam ennek a találkozásnak elmaradását, még egy zsörtölődésemről kell, hogy számot adjak. A fórumon meghívott előadóként az Országos Burgonya Szövetség és Terméktanács elnöke tájékoztatta a hallgatóságot (nyomatékkal írtam, hogy hallgatóság, mert senki nem méltatlankodott a hallottak után) amelyből megtudhattuk, hogy csökken a burgonya iránt a kereslet és az európai burgonyatermelőkkel sem tudunk versenyezni, ezért a termőterület is csökkeni fog. Kis túlzással mintha le is beszélte volna a termelőket a tavaszi ültetési szezonról. Mindezt egy talán rózsaszín optimizmussal előadott biztató államtitkári értékelés után. A sok szakmai előadást követően a termelőké volt a szó, akik a keszthelyi nemesítésű fajták termesztési tapasztalatait ismertették. Volt köztük egy dán gazda is, aki 1987-ben egy Balaton közeli községbe telepedett le és 17 ha-on termeszt a keszthelyi burgonyákat. Tájékoztatója valamennyi hazai termelő számára megszívlelendő üzenetet hordozott, miszerint a burgonya autonómiát fenn kell tartani, mert a magyar nemesítésű és a hazai természeti adottságok között sikerrel termesztendő fajták adják az itthoni ellátás biztonságát. Még azon sem kesergett, hogy az új földtörvény a 20 ha-os termőterületéből 3 ha-t szelt le. Kár, hogy addigra a terméktanács elnöke már eltávozott.

Az utolsó hozzászólásnak szánt tájékoztatót sem hallgathatom el. Ebből a burgonyafogyasztási szokásainkról készült statisztikai felmérésből megtudhattuk, hogy a megkérdezett vásárlók 67%-a magyar burgonyát vesz. Miért is? Mert a krumplit a magyar termék felirattal ellátott polcra emeli a kosarába. A CBA-ban – ahol mi is vásárolunk – bizony ezek zöme, ha a származási hely cédulát is elolvassuk, többnyire holland, osztrák, német, vagy éppen francia eredetről tájékoztat. Hazaira alig bukkantunk a magyar üzletlánc boltjában. És így volt/van ez olasz tormával, kínai babbal, kanadai lencsével, egyiptomi sárgaborsóval, hogy a chillei aszalt szilvát már ne is említsem. Persze lehet, hogy az egykor tőzsdén is jegyzett szatmári szilvából inkább pálinkát főznek a gyümölcsészek.

FARAGÓ FERENC

TANYAI SZILÁNKOK...

Csak, ha a világ *bennem* van, úgy tudok én is benne lenni a *világban*.

***

Könnyű olyan bűnöktől tartózkodnunk, amelyeket soha el sem követnénk...

***

Egoizmus. Gyakran magunkban a *rosszat* is szeretjük, a másokban pedig a *jót* is gyűlöljük.

***

Érdemeket nem lehet *szerezni* – csakis *kiérdemelni*.

***

Mindnyájan kiválasztottak vagyunk!!!

***

Elkezdeni és *abbahagyni* a legnehezebb...

***

A *megvalósulás* csalóka, a *lehetőség* reménykeltő.

***

Ha egy ajtó nem nyílik *kifelé*, lehet, hogy nyílik *befelé*.

***

Egy őszinte hang van már csupán: a *visszhang*.

***

Merjünk néha *ellentmondani* az egyetértésekre, és merjünk néha *egyetérteni* az ellentmondásokkal.

***

Időnként félbe kellene szakítani magunkat!

***

Ha a ló megbotlik, valami hiba van! - A lóban? - A lovasban? - Az útban? - *Mindháromban?*

***

A humor a létezők halhatatlanságára utal...

***

A világ egy furcsa hely: sok mindenki megfordul benne, de senki sem marad ott túl sokáig.

***

A reménytelenségben ott van a *remény*; a reményben ott van a *reménytelenség*.

***

Általában olyan hiányosságokban szenvedünk, amiket másoknak tulajdonítunk.

***

Nem azok a nagy kísértések, amelyeknek ellenállunk, hanem azok, amelyeknek engedünk.

***

Az *igazság* mindig a mi oldalunkon áll. Az *igazságtalanság* mindig a másikén - s ezt mások is így gondolják.

***

Mindig *többnek* vagy *kevesebbnek* érezzük magunkat, mint amilyenek valójában vagyunk.

***

Természetesen a természetellenes is természetes...

***

Egy újabb szó mindig kimondható, de visszavonni már nehezebb.

***

Aki ég, másokat is melegít...

***

Az *álom* is valóságos. – A *valóság* is álom.

***

Epidermisz. Ahhoz, hogy jól érezzük magunkat a bőrünkben elengedhetetlen, hogy mások is jól érezhessék magukat a bőrükben.

***

A felfogás egyben félrefogás is...

***

Öregnek épp oly' nehéz lenni, mint fiatalnak – s a kettő közt oly' rövid az átmenet.

***

Az érzékiség nem *érzelgőség*, mint ahogy a szolgálat sem *szolgalelkűség*.

***

A pártatlanság pártját kellene létrehoznunk!

***

Ami *belsőleg* különbözik, az *külsőleg* is fog.

***

A fény csak megvilágít, de nem változtat meg.

***

Skizofrénia. A *szívével* jó, az *eszével* kegyetlen.

***

Van úgy, ha nevetni akarunk, *sírunk* és van úgy is, ha sírni akarunk, *nevetünk*.

***

Fejlődés. Ami eddig *biztos* volt, az kérdéssé válik. Ami eddig *kérdéses* volt, a biztossá válik.

***

„Add oda mindened!” – hogy visszakaphasd magadat.

***

A *buddhizmusban* legalább annyi kereszténység van, mint amennyi buddhizmus van a *kereszténységben*.

***

A *tömeget* nagyon könnyű felizgatni, de nagyon nehéz lecsillapítani. - A *közösséget* nem lehet felizgatni, így nem is kell lecsillapítani.

***

A *valótlan* dolgok választanak el bennünket egymástól; a *valós* dolgok kötnek össze bennünket egymással.

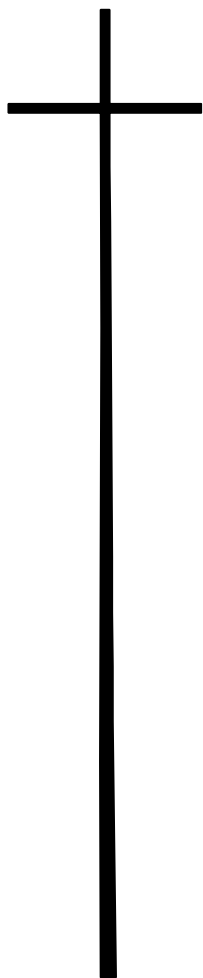
***

Csak annak van koronája, aminek gyökere is van.

***

Az ember mindig azzal elégedetlen, ami van, és azzal lenne elégedett, ami nincs.

***

EBBEN A NAGY CSÖNDBEN,
TEVÉLED ÖRÖMBEN,
ELMÚLNAK A BAJOK.
ISTENEM ITT VAGYOK!

ISTENEM ÉN VAGYOK!...

Gyombolai Márton

Édesapánk,
Gyombolai Márton
Vác Város Díszpolgára
2015. február 24. napján 80 évesen hazatért szeretett Istenünkhöz.

Életéért hálaadó szentmise, majd hamvainak nyugalomba helyezése – Édesanyánk mellé –
március 6-án, pénteken 16 órakor a váci Fehérek templomában lesz (Vác, Március 15. tér).

A Mennyei Találkozásig búcsúznak tőle:

Gyermekei és társaik:

Marci ☉ Edit, Gyuszi ☉ Zsófi, Feri ☉ Zsuzsi, Péter ☉ Eszter, ☉ Tamás, Vica, Gábor és Viki

Unokái és társaik: Zsófi, Bálint, Palkó ☉ Julcsi, Kinga, Zsiga, Csenge, Réka, Kristóf, Zsuzsi, Dóri, Feri, Márió,
Márk, Doni, Sára, Luca, Szonja, Bendegúz

Dédunokái: Emma, Barnus, Gréta

Rokonai, a templomi közösség, közösségi testvérei, barátai

Táviratcím: Gyombolai Gyula 2600 Vác, Piarista utca 2.

Tóth Bálint – T

Himnusz Gyümölcsoltó Boldogasszonyhoz

Tűz-szárnyak - kal jön a hír: Üd - vöz - légy Szent - asz - szony,
 leg - mél - több ág kin a fény friss bim - bót fa - kasz - szon!

Vadalanyba oltott ág
 legnemesebb szára,
 kin nyíl a legszebb virág
 erre a világra.

Tükröt tart a telihold,
 nézd meg magad benne:
 nincsen rajtad cseppnyi folt,
 min makula lenne.

Foghatatlan s fogható,
 anya s a legszűzebb:
 ember hordja Istenét,
 fakorsó a tűznek.

Nap tűzarca a vízen,
 benned képe égjen!
 S csoda: teljes nap ez is,
 mint az fent az égen.

Áldott méh, mely hordozott,
 s még áldottabb méhed,
 mely mintázza mától azt,
 ki mintázott téged.

Így ölt testet, aki volt,
 s lesz az örök bíró;
 sarkad után széttiport
 fejjel lesz a kígyó.

Éva lánya, hű jegyes,
 nemed győztes éke,
 angyalszárnyú szél emel
 angyalok fölébe.

S hogy Ádám számkivetett
 magva feltekintsen,
 testet ölt a szeretet,
 s megbékélt az Isten.